INTERNATIONAL
MYCOLOGICAL INSTITUTE
LIBRARY
24 AUG 1994

ISSN 0374-9438

MYKOLOGICKÝ SBORNÍK

ČASOPIS
ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH
HOUBAŘŮ

C.M.I.
No.
28 JUL 1994

CAB INTERNATIONAL
00107285

Sešit 2

červenec

1994

LXXI

Časopis založen
v r. 1919

Obsah sešitu č. 2/1994

a) **Články uvodní.** Str. 49—55.
Jiří Hlaváček: Přehled našich hub hřibovitých — Boletales (25). Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer, a poddruhy: reticulatus, separans a carpinaceus.
b) **Výzkum a pozorování hub u nás rostoucích.** Str. 56—63.
Zdeněk Kluzák a Miroslav Smotlacha: Vyhodnocení naší ankety: Houba roku 1993 — Rozšíření stročkovce kyjovitého — Comphus clavatus v České republice. Zd. Kluzák a M. Smotlacha: Houba roku 1994: Hřib královský — Boletus regius Krombholz. Jiří Hlaváček: Méně známý ohnivec — Plectania melastoma (Sow.) Fuckel. Svatopluk Šebek: Další nálezy květnatce Archerova — Clathus archeri (Berk.) Dring. v severních Čechách. Josef Houda: Odezva na příspěvky o Phallus impudicus v zahraničí.
c) **Houby a jejich využití.** Str. 64—65.
Sušení žampiónů (ing. A. Funfálek). Předpis na směs hlívy holubí a penízovky sametonohé (M. Kovář). Pasta z uzených hub (H. Tichý).
d) **Houby škodlivé.** Str. 65—66.
Otrava hřibem satanem v Nymburce v r. 1946 (Svatopluk Šebek). Klíště obecné (Ixodes ricinus) (L. Havelík).
e) **Různé.** Str. 66—73.
František Kotlaba: Zemřela paní Míla Herrmannová (1905—1993). Úlovek z Chocně (P. Javůrek). Z Nového Města pod Smrkem (J. Hackl). RUBRIKA ZAJÍMAVOSTÍ. Str. 68. RNDr. M. Semerdžieva, CSc. již není mezi námi (M. Smotlacha). Některé ohlasy ze zahraničí k brožurce „Mycophilately in Czechoslovakia" z r. 1993 (Marta Semerdžieva). Oldřich Jindřich: Seznam známek s houbami, vyšlých v r. 1992. Rudolf Princ: Vzpomínáme na r. 1993. České houby v přesmyčkách (R. Princ).
f) **Zprávy organizační.** Str. 74—78.
Přátelé z Trutnova (V. Jakoubek a M. Smotlacha). V. Bícha: Poradenská činnost v r. 1993. Plán práce MK Blovice na rok 1994. IV. výstava hub v Blovicích a 1. závody ve sběru hub (V. Červený). Výsledek soutěže „Houby ve fotografii 1993" (M. Pechač). Kompletní výsledky soutěže „Houby v octě", 20. ročník, Liberec 28. 3. 1994) (Josef Sedláček).
Inzerce

Contents of Nr. 2/1994. Leading and mycological artiles — p. 49—63. J. Hlaváček: A survey of our Boletales (25th cont.) — Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer and its subspecies reticulatus, separans and carpinaceus. Z. Kluzák, M. Smotlacha: The evaluation of our public enquiry "The mushroom of the year 1993". The occurence of Gomphus clavatus in the Czech Republic. The mushroom of the year 1994 — Boletus regius Krbh. J. Hlaváček: A less known ascomycet — Plectania melastoma (Sow.) Fuckel. S. Šebek: Further finds of Clathrus archeri (Berk.) Dring. in the northern Bohemia. J. Houda: Reactions from abroad on my contributions regarding Phallus impudicus. Practical mycology articles and miscellaneous — p. 64—78. A. Funfálek: Drying of cultivated Agaricus species. S. Šebek: A case of poisoning by Boletus satanas in Nymburk (1946). L. Havelík: The common tick (Ixodes ricinus). F. Kotlaba: Mrs. Mila Herrmann died (1905—1993). M. Smotlacha: Mrs. RNDr. Marta Semerdžieva no more among us . . . M. Semerdžieva: Mycophilately ni Czechoslovakia (a pamphlet, czech, 1993). Reports and notes from ČMS members, circles, clubs etc.

Inhalt — Nr. 2/1994. Leit- und mykologische Artikel — S. 49—63. J. Hlaváček: Eine Übersicht unserer Boletales (25) — Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer und seine Unterarten subsp. reticulatus, separans und carpinaceus. Z. Kluzák, M. Smotlacha: Die Auswertung der Enquete „Der Pilz des Jahres 1993". Das Vorkommen von Gomphus clavatus in der Tschechischen Republik. Der Pilz des Jahres 1994 — Boletus regius Krbh. J. Hlaváček: Ein wenig bekannter Schlauchpilz — Plectania melastoma (Sow.) Fuckel. S. Šebek: Weitere Funde von Clathrus archeri (Berk.) Dring. im Norden Böhmens. J. Houda: Auswärtige Reaktionen auf meine Folgerungen über Phallus impudicus. Praktische Mykologie und Allgemeines — S. 64—78. A. Funfálek: Das Trocken der gezüchteten Champignons. S. Šebek: Eine Vergiftung durch Boletus satanas in Nymburk (1946). L. Havelík: Die gemeine Zecke (Ixodus ricinus). F. Kotlaba: Frau Mila Herrmann ist gestorben (1905—1993). M. Smotlacha: Frau RNDr. Marta Semerdžieva ist nichtmehr unter uns . . . M. Semerdžieva: Mykofilatelie in der Tschechoslovakei (Broschüre, tschechisch, 1993). Nachrichten und Bemerkungen von ČMS Mitgliedern, mykologischen Kreisen, Klubs usw.

Obrázek na první straně obálky: Hřib borový — Boletus pinicola (Vitt.) Vent. Zajímavou srostlici tří plodniček na jednom klobouku, této dnes již vzácné houby nalezl, určil a fotografoval před lety ing. Kv. Kunc.

ODBORNÝ LIST ČESKÉ MYKOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI
ACTA SOCIETATIS MYKOLOGICAE BOHEMICAE

Redigují: RNDr. Jiří Hlaváček a inž. Miroslav Smotlacha. Členové redakce: inž. A. Švecová a inž. C. Kosina.

a) ČLÁNKY ÚVODNÍ

Jiří Hlaváček

Přehled našich hub hřibotvarých — Boletales (25)

Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer. Hřib dubový či dubák.

Syn.: Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer (1774) — basionymum, Boudier (1876), Velenovský (1922), Smotlacha F. (1936, 1944, 1947), Šubrt (1936), Veselý (1946), Michael-Hennig (1968), non Secretan (1833). Suillus reticulatus (Schaeff.) O. Kuntze (1898), Tubiporus reticulatus (Schaeff.) Imler (1950).
Boletus edulis var. D Secretan (1833), Boletus edulis var. reticulatus (Schaeff.) Bataille (1908), Macků (1913), Kavina (1926).
Boletus edulis subsp. reticulatus (Schaeff.) Konrad et Maublanc (1926), Pilát (1951, 1952).
Boletus bulbosus Schaeff. var. α Smotlacha (1910), Boletus bulbosus var. reticulatus (Schaeff.) Smotlacha (1920).
Tubiporus aestivalis Paulet (1793) p. p., Boletus aestivalis (Paulet) Fries (1838) p. p., Versipellis aestivalis (Paul.) Quélet (1888), Suillus aestivalis (Paul.) O. Kuntze (1898).
Boletus atkinsonii Peck (1905)?.

Icones: Smotlacha Fr., Atlas, 1947, n° 96, (dvě plodnice vpravo), n° 97, (střední větší podnice), Pilát A., Ušák O., Naše houby I., 1952, n° 42! Pilát A., Dermek A., Hríbovité huby, 1974, n° 43 a 44, Phillips R., Kosmosbuch, 1982, p. 194, (Bol. aestivalis), Engel a kol., Dickröhrlinge, 1983, n° 2, Hagara L., Atlas, 1993, n° 36.

Plodnice střední až velké, s kloboukem vybarveným v různých tónech šedohnědé až hnědé, často velmi světlé, s pokožkou sametovou, pak olysalou, matnonu, s tendencí se políčkovitě rozpukávat, s třeněm v mládí často břichatým, hnědavým, síťkovaným, se síťkou často velmi výraznou. V listnatých a smíšených lesích pod duby a buky, místy ještě hojně.

Klobouk až 40 cm v průměru, zprvu skoro polokulovitý, pak sklenutý až poduškovitě rozložený, pevný, tuhý, v mládí tvrdý, pak měknoucí, s **okrajem** tupým s pokožkou tence přesahující. **Pokožka klobouku** je tenká, neslupitelná, v mládí jemně plstnatá a sametová, později olysávající, přece však matná, skoro drsná, suchá, jen za deště mírně oslizlá. S výraznou tendencí, zejména za sucha, se políčkovitě (síťovitě) rozpukávat. Vybarvená je v různých odstínech hnědé, často velmi světlých, oříškově či špinavě hnědé, šedohnědé, skořicově nebo tabákově hnědé i hnědookrově, v mládí často bělavá až šedavě nahnědlá, později někdy až kaštanově hnědá, ale bez purpurových až fialových tónů.

Třeň je až 35 cm vysoký a až 20 cm široký, nejčastěji však do velikosti 25×10 cm, v mládí břichatý až soudkovitý, později tlustě válcovitý až kyjovitý, někdy zůstává i tlustě soudkovitý, v mládí pevný, tuze masitý, v dospělosti změklý, plný, bělavý až šedobělavý, nejčastěji však hnědavý v mládí, později výrazněji hnědě zbarvený, okrově, kožově i zarezavěle hnědý, zdobený od mládí světlejší, zprvu bledou pak světlehnědou síťkou, někdy velmi výraznou, jindy méně, ale vždy zasahující téměř celou délku třeně nebo alespoň do 2/3 jeho délky.

Obr. 14. Hřib dubový či dubák — Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer. Kreslil M. Smotlacha.

Dužnina je pevně masitá, tvrdá v mládí, v dospělosti měkčí a často napadená larvami hmyzu, bílá až bělavá, pod pokožkou klobouku a v kořeně třeně i zahnědlá nebo hnědě zaokrovělá, na řezu neměnlivá, voní silně houbově — hřibovitě, chutná příjemně, nasládle.

Chemické reakce: Amylonová reakce je negativní, silné zásady jsou negativní nebo reagují zvolna do slabě hnědé, formol a anilin jsou negativní, $FeSO_4$ dává negativní až zvolna slabě šedomodravou.

Rourky jsou relativně vysoké, tenké, okrouhlé, zprvu bělavé, brzy však žlutozelené, ve stáří až žlutohnědozelené, s tendencí rezivět ve stáří, neměnlivé na řezu. **Póry rourek** jsou drobné, okrouhlé, v mládí bílé, brzy však žlutavé až zelenožluté, na otlaku neměnlivé. **Výtrusný prach** je olivově hnědý.

Mikroskopický obraz: Spóry jsou protáhle elipsoidní, skoro vřetenovité, i k pólu stranou stažené, multigutulátní, mědově žluté, světlejší v roztoku NH_4OH, (12)14—18(20) × (3,5)4—5(5,5) μm. **Basidioly** jsou kyjovité, hyalinní až 10 μm široké. **Basidie** jsou kyjovité, tetrasporické, některé i mono-, bi- i trisporické, hyalinní, zrnité až 12 μm široké. **Cystidy** jsou široce vřetenovité až lahvovité, hyalinní, až 12 μm široké. **Trama hymenoforu** je hřibovitá, hyfy jsou bez přezek. V tramě jsou přítomny žlutohnědavě zbarvené válcovité elementy.

Kaulohymenium tvoří basidioly a cystidioly až 10 μm široké, promíšené plodnými basidiemi.

Pokožku klobouku tvoří trichoderm z hyf propletených i snopky tvořících, relativně tenkých, do 6 μm silných, s terminálními články mírně ztlustlými, do 10 μm.

Habitat v listnatých i smíšených lesích, převážně pod duby a buky. Ty sleduje i mimo les. Vyskytuje se na hrázích rybníků s vysazenými duby, v parcích i zahradách, na loukách s náletem dubu a buku, ve stromořadích s duby a jinými listnáči. Někdy se vyskytne i v jedlinách, zvláště za přítomnosti dubu a buku. F. Smotlacha (1911) k tomu uvádí, že v r. 1908 nalezl několik plodnic dubáku pod lipovým a kaštanovým stromořadím na

Hřebenech (u Prahy), vedoucím od Skalky k Mníšku; domnívá se, že dubák dává přednost těžším půdám. Vyrůstá často již uprostřed jara počátkem května a za zvláště vhodného, teplého a vlhkého počasí, podobně jako hřib borový, někdy i koncem dubna. Roste pak po celé léto až do pozdního podzimu, za vhodných podmínek. Nalezli jsme ho i v půlce listopadu. Zdá se, že celkem dobře snáší i sušší letní období a je schopen k fruktifikaci využít i občasné chudé dešťové srážky. Až do padesátých let, od nepaměti, patřil hřib dubový k houbám s masovým výskytem a byl označován jako velmi hojný. Od poloviny tohoto století jeho množství ubývá a v současné době se vyskytuje u nás spíše roztroušeně a jen místy je ještě hojný.

Rozšíření: V mírném pásu celé Evropy a severní Asie, v severní Americe a v severní Africe. Hojnější je ještě ve východní a jihovýchodní Evropě, ve střední a západní Evropě jeho množství ubývá.

Praktický význam: Výtečná jedlá houba s vysokou konzumní hodnotou IA. Hodí se v kuchyni ke všem druhům zpracování. Lze ho i prodávat na trhu, patří k houbám „kodexovým". Vynikající je sušený. Malé plodnice dubáku jsou z oblibou používány k zavařování do octa, kde chutnají výborně. Zde je však třeba být mimořádně opatrný při zpracování těchto malých hříbečků sbíraných pod duby, protože spolu s nimi pod duby vyrůstají někdy i malé plodnice jedovaté závojenky olovové, které se často malým hříbkům k nerozeznání podobají. Neopatrností a nepozorností pak dojde i k zavaření těchto malých prudce jedovatých hub a následně pak i k ojedinělým otravám „naloženými hříbky". Při tom závojenky lze od hříbků snadno rozlišit při překrojení plodničky — závojenka má pod kloboukem lupeny a hříbek rourky (trubičky)!

Poznámky: Tento druh byl až donedávna uváděn často pod názvem hřib letní — Boletus aestivalis Paulet ex Fries. Toto označení a tato kombinace však, jak jsem podrobně rozebral v poznámce o hřibu Fechtnerovu, jsou nejednoznačné a neměly by být použity ani pro hřib Fechtnerův ani pro hřib dubový. Naštěstí, podle nových nomenklatorických zásad, je nyní možno použít přímo starší jména hub autorů z doby před Friesem (1821) a tak se může znovu uplatnit Schaefferův název Boletus reticulatus z r. 1774. Označení „reticulatus" (síťnatý) se zde nevztahuje speciálně na síťku na třeni (která je někdy velmi výrazná), ale především na někdy význačně políčkovitě (síťnatě) rozpukanou pokožku klobouku — viz originální obrázek tohoto hřiba u J. Ch. Schaeffera t. 108 ve „Fungorum" z r. 1774.

Co se týče jeho praktického významu, platí i pro hřib dubový to, co napsal prof. Smotlacha v r. 1947 ve svém „Atlase hub", jak je citováno u hřibu obecného. Protože však v současnosti dubových hřibů ubývá, uplatníme i u něj při sběru ochranné opatření doporučované Čes. mykol. spol.: nasbírané plodnice ještě v lese rozřízeneme, vytřídíme ty, které jsou příliš napadené larvami hmyzu a které bychom při zpracování doma stejně vyhodili a vyhodíme je již v lese. Tak účinně přispějeme k větší možnosti rozmnožování hřibu dubového a podstatně zmírníme nepříznivé dopady přílišného výsběru plodnic na jeho rozšiřování.

I Boletus reticulatus Schaeff. vystupuje v řadě forem, z nichž některé uvádíme jako poddruhy. Existují však další formy a variety.

Boletus reticulatus Schaeff. subsp. reticulatus (Schaeff.). Hřib dubový, poddruh typický.

Odpovídá výše uvedenému popisu hřibu dubového — jako typického poddruhu.

Obr. 15. Hřib dubový, poddruh hnědofialový — Boletus reticulatus Schaeff. subsp. separans (Peck) Hlav. Kreslil M. Smotlacha.

Boletus reticulatus Schaef. subsp. separans (Peck) comb. nova.
Hřib dubový, poddruh hnědofialový.

Syn.: Boletus separans Peck (1873) in Bull. Buff. Soc. Nat. Sci., 1873, basionym, Pilát a Dermek (1974), Engel a kol. (1983), Suillus separans (Peck) O. Kuntze.
Boletus edulis var. E Secretan (1833), Bol. edulis var. subpurpureus Murr., Bol. edulis subsp. separans (Peck) Singer (1947), Boletus violaceofuscus Chiu.

Icones: Singer R., Boletales, 1967, t. III, f. 6, Pilát A., Dermek A., Hribovité, 1974, nº 48, Engel a kol., Dickröhrlinge, 1983, nº 9, Hagara L., Atlas hub, 1993, nº 48.

Tento poddruh hřibu dubového je vázán mykoriticky na listnáče z čeledi Fagaceae, zejména na dub a buk, též na kaštan (Castanea). Plodnice střední až menší velikosti, tvrdě masité, s kloboukem světle kaštanovým až purpurově hnědým, s okrajem s růžovými až vínově fialovými tóny, s třeněm hnědavým s purpurově červenými či fialovými odstíny.

Klobouk až 15 cm v průměru, zprvu skoro polokulovitý, pak sklenutý až poduškovitý, tuze masitý, s **okrajem** tenkým, v mládí podehnaným, s pokožkou přesahující. **Pokožka klobouku** je tenká, skoro neslupitelná, jemně plstnatá v mládí, pak olysalá, suchá je matná, za vlhka oslizlá, šedo- či okrově hnědá, světle kaštanově hnědá, často s okrovými skvrnami, pak kaštanová s purpurovým odstínem, na okraji purpurová až fialová, někdy i celá hnědofialová či hnědopurpurová.

Třeň je až 15 cm dlouhý a až 5 cm široký, zprvu soudkovitý, pak krátce kyjovitý nebo i válcovitý, se zduřelou bází, tvrdý, pevný, kompaktní, v horní části světlý, bělavý, nahnědlý i oříškově hnědý, ve střední a spodní části tmavší, kaštanově hnědavý, často s výraznými purpurovými až fialovými

tóny, v samé bázi bělavý, V horní části až často hluboko do části střední jemně bíle síťkovaný, síťka s oky drobnými, okrouhlými, protahujícími se a zvětšujícími se směrem ke spodní části třeně.

Dužnina je pevná, tuhá, relativně vysoká v kobouku, bílá či bělavá, pod pokožkou klobouku obvykle červenavá až purpurově zafialovělá, na řezu obvykle neměnlivá, někdy však i oxidací lehce zarezavělá v klobouku a v horní části třeně; chutná nasládle, voní příjemně houbově se slabým nádechem po pestřeci. **Chemické reakce:** Čpavek a silné zásady barví pokožku sytě až kalně červeně, v dužnině jsou reakce podobné jako u typového poddruhu.

Rourky jsou zprvu krátké, tenké, okrouhlé, bělavé, pak zaokrovělé až špinavě či olivově okrové. **Póry rourek** jsou drobné, okrouhlé, dlouho bílé až bělavé, konečně špinavě či olivově okrové, na otlaku neměnlivé.

Výtrusný prach je olivově hnědý.

Mikroskopický obraz: V podstatě se shoduje s typickým poddruhem.

Spóry jsou však poněkud kratší a širší (12)13—15(16)×4—6 μm a **pokožka klobouku** je z trichodermu hyf až 8 μm širokých se ztloustlými konečnými články, až 20 μm širokými, často napodobujícími palisádové uspořádání.

Habitat v listnatých lesích, zejména s duby a buky, s nimiž tvoří mykorizy. Vyskytuje se však i ve vazbě na některé další druhy stromů z čeledi Fagaceae (Castanea). Dává přednost teplým lokalitám. Vyrůstá od června do září na kyselejších půdách, u nás vcelku vzácně.

Rozšíření: Byl popsán z USA, kde je všeobecně rozšířen, i když i zde se vyskytuje roztroušeně, H. Kreisel (1970) ho zjistil na Kubě, rovněž byl zaznamenán ve východní Asii. V Evropě je znám z Anglie, Francie, Německa, Švýcarska, Rakouska, Polska a u nás. Z jižního Slovenska ho zaznamenal A. Dermek, pod duby 10. 8. 1975 u Brodské a 21. 9. 1975 u Kbel, ze středního L. Hagara v Malé Fatře u Lipovce 7. 9. 1986 pod buky. Tomáš Wagner ho sbíral 22. 8. 1987 v dubině u Dobřichovic (u Prahy) — viz foto J. Baiera ČČH 65, 1988, nº 5, t. 3. V pražském okolí roste roztroušeně v dubinách na rozhraní Českého krasu a brdského masivu. Nacházím jej skoro každoročně v teplých dubinách na svazích údolí Berounky, v Chuchli, na Karlštejně a dále na úpatí Hřebenů u Řevnic a u Haloun.
Praktický význam: Výborná jedlá houba, hodící se k veškerým kuchyňským úpravám jako hřib dubový. Na svých lokalitách je zaměňován s hřiby dubovým a obecným a vysbíráván ke konsumu.

Poznámky: Tento hřib pojímá R. Singer (1947 a 1967) jako poddruh hřibu obecného, Boletus edulis, A. Pilát a Aur. Dermek (1974) a H. Engel a kol. (1983) jako samostatný druh; C. L. Alessio (1985) ho řadí do synonymiky Boletus reticulatus. Hřib hnědofialový je vskutku nejbližší hřibu dubovému a to tak, že je možno ho tomuto podřadit jako poddruh. Svou tmavší pigmentací, mikroskopickými parametry a zejména stavbou pokožky klobouku, tvoří jakýsi přechod k rovněž tmavému, teplomilnému druhu Boletus aereus Bull.: Fr. Subsp. separans je vysloveně teplomilný a u nás roste jen v nejteplejších, k jihu obrácených, svažitých lokalitách teplé pražské kotliny a v Českém krasu. V diagnostice tohoto poddruhu přihlédneme především k celkovému vzhledu tmavého dubáku s červenavými až fialovými tóny v pigmentaci pokožky klobouku i třeně, k víceméně výrazné temně červené reakci pokožky klobouku na silné zásady a v mikroskopickém obrazu k jeho kratším a širším spórám a ke struktuře pokožky klobouku, kde terminální hyfy jsou značně široké a často palisádovitě uspořádány.

Obr. 16. Hřib dubový, poddruh habrový — Boletus reticulatus Schaeff. subsp. carpinaceus (Velenovský) Hlav. Kreslil M. Smotlacha.

Boletus reticulatus Schaeff. subsp. carpinaceus (Velenovský) comb. nova. Hřib dubový, poddruh habrový.

Syn.: Boletus carpinaceus Velenovský (1939), in Novitates Mycologiceae, 1939, p. 158, basionymum, Pilát a Dermek (1974), Engel a kol. (1983). Boletus carpinicola Pilát (1967), Boletus reticulatus var. carpineti Smotlacha ab 1936 (nepublikováno).

Icones: Pilát A., Dermek A., Hríbovité huby, 1974, t. 42, Engel H. a kol., Dickröhrlinge, 1983, t. 4.

Plodnice většinou menší až středně velké, kompaktní a pevné, s kloboukem světlešedým, stříbrošedým, popelavě až hnědavě šedým, políčkovitě se nerozpukávajícím, s třeněm šedohnědavě až světle hnědě zbarveným, s póry rourek brzy žlutými až žlutozelenými. Mikroznaky se příliš neodlišuje od typického poddruhu. Výlučně pod habry, relativně vzácný.

Klobouk je až 16 cm v průměru, zprvu skoro polokulovitý, pak sklenutý až poduškovitě rozložený, pevný, kompaktní v mládí, v dospělosti tvrdší než hřib dubový, s okrajem tupým a s pokožkou přesahující jen nepatrně.

Pokožka klobouku je pevná, hladká, matná, bez tendence se políčkovitě rozpukávat ani za sucha, za deště mírně oslizlá a skoro lesklá, světle šedě, stříbrošedě, popelavě šedě až hnědavě šedě vybarvená, světlejší ke kraji, tmavší ke středu klobouku.

Třeň je až 20 cm dlouhý a až 5 cm široký, tlustě válcovitý nebo kyjovitý, v mládí málo břichatý, tuze masitý, později jen trochu změklý, plný, bělošedavý, šedohnědavý až světle hnědý, zdobený stejnobarvou síťkou s okrouhlými oky v horní části, mírně se protahující k části spodní, jež zasahuje většinou jen do ½ délky třeně a je podstatně méně výrazná než u typického hřibu dubového.

Dužnina je pevně masitá, tvrdá v mládí, o něco měkčí v dospělosti, bílá, bělavá i pod pokožkou klobouku, neměnlivá, chutná nasládle oříškově, voní silně houbově — hřibovitě. **Chemické reakce:** Amylonová reakce je negativní, rovněž i reakce s formolem a anilinem, silné zásady nereagují, nebo reakce je slabě hnědavá, $FeSO_4$ dává negativní nebo slabě šedomodravou.

Rourky jsou relativně vysoké, tenké, žlutozelenavé až žlutozelené, neměnlivé na řezu. **Póry rourek** jsou drobné, okrouhlé, nažloutlé, pak žlutozelené, na otlaku neměnlivé. **Výtrusný prach** je hnědozelenavý.

Mikroskopický obraz: Spóry jsou protáhle elipsoidní, skoro válcovité či vřetenovité, multigutulátní, světle medově zbarvené, (14)15—19(22) × (3,5)4—4,5(5) μm, relativně úzké. **Basidioly** jsou kyjovité, hyalinní, zrnité, až 6 μm široké. **Basidie** jsou kyjovité, většinou tetrasporické, hyalinní, zrnité, až 7 μm široké. **Cystidy** jsou široce vřetenovité až lahvovité, hyalinní, až 11 μm široké. **Trama hymenoforu** je typu „Boletus", hyfy jsou bez přezek. **Kaulohymenium** tvoří basidioly a cystidioly až 8 μm široké, někdy i s plodnými basidiemi.

Pokožka klobouku je z trichodermu hyf hyalinních či nahnědlých až 7 μm širokých, s terminálními články mírně ztlustlými, s tendencí mírně gelatinisovati se.

Habitat v listnatých nebo smíšených lesích pod habry, s kterými tvoří mykorizy, od července do září, celkem vzácně.

Rozšíření: Ač je to s podivem, je zatím znám pouze z České republiky a ze Slovenska. J. Velenovský (1939) ho uvádí jako dosti hojný v habřínách v okolí Voděrad. Tamtéž ho sbíral F. Smotlacha od r. 1936; dále v Chuchli, Radotínském údolí a na Roblíně, vždy pod habry, ještě v době před druhou světovou válkou (ústní sdělení). St. Brambora ho sbíral 22. 9. 1966 v habřínách na Semické hůrce u Lysé n./Labem. (Nebyl tedy nalezen na „Svaté Bramboře", jak omylem uvádí H. Engel, 1983.) P. Bazovský ho sbíral u obce Tomky na Záhoří, jihozápadní Slovensko, pod habry. Sám jsem ho našel mnohokrát od r. 1941 v habřínách v Chuchli, v Radotínském údolí, na Roblíně, v Kersku a na Karlštejně, vždy v údobí červenec až září. Na Karlštejnsku, u Bubovic, jsme ho sbírali i s ing. J. Baierem a Z. Turičíkem.

Poznámky: Nepochybuji o tom, že tento poddruh roste i jinde v Evropě v habřínách, zejména na vápencích. Zřejmě však nebyl rozlišen byv považován za hřib obecný či dubový. Kdo se ho však naučí znát, nemůže ho zaměnit za žádný jiný hřib, protože jeho vzhled je velmi charakteristický. Je to především jeho pěkně šedá pokožka klobouku, pevná a hladká, při tom matná, dále skoro válcovitý třeň, hnědavě zbarvený, s jemnou síťkou, jež poslouží při jeho diagnostice.
Když jsem ho nalezl poprvé, počátkem září 1941 v habřině v Chuchli, a donesl ho prof. F. Smotlachovi k určení, označil jej jako habrový dubák, Boletus reticulaus Shcaeff. var. carpineti Smotlacha. Pod stejným označením byl i vystavován na tradičních podzimních výstavách České mykologické společnosti. Smotlacha však hřib habrový nikdy nepublikoval, i když jej měl v rukou dříve než Velenovský.

Summary: The author brings a detailed description of the three subspecies of Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer, i.e. subsp. reticulatus, separans and carpinaceus, in a new taxonomical combination.

b) VÝZKUM A POZOROVÁNÍ HUB U NÁS ROSTOUCÍCH

Zdeněk Kluzák, Miroslav Smotlacha

Vyhodnocení naší ankety

Houba roku 1993

Rozšíření stročkovce kyjovitého — Gomphus clavatus v České republice

Stročkovec kyjovitý — Gomphus clavatus (Pers.: Fr.) S. F. Gray patřil odedávna k běžným, obecně známým a sbíraným druhům hub. Dokazuje to i na třicet jeho lidových názvů (Šebek 1968), v čemž předčí naše nejpopulárnější jedlé houby jako hřib smrkový (13), hřib dubový (26), hřib borový (24), čirůvku zelánku (18). V počtu lidových pojmenování jej výrazně převyšuje snad jen hřib strakoš (67).

O dřívější hojnosti stročkovce kyjovitého svědčí též údaje v dílech starších mykologů. Tak J. V. Krombholz (1841) píše: „Er ist unschädlich und wird in Prag oft zu Markte gebracht". Podobně G. v. Niessl (1864): „In Wäldern bei Wranau, Sloup, Lettovitz. Wird in Brün häufig zu Markte gebracht", který navíc, jako prvý u nás, uvádí jeho lokality. Rovněž J. Velenovský (1920) píše: „Všeobecně v Brdech, na Šumavě, v Polici n. Metují, Pecném u Ondřejova a na Medníku n. Sázavou".

Dnes zná a ví kde stročkovec kyjovitý roste jen nepatrná hrstka houbařů, přestává se objevovat v populárních atlasech hub a jeho mizení dosáhlo stadia, že se stal u nás jedním z nejohroženějších druhů hub.

Vyhodnocení nálezů stročkovce kyjovitého — Gomphus clavatus v České republice

Za posledních 150 let bylo v českých zemích podchyceno celkem 186 lokalit stročkovce kyjovitého, z nichž 169 bylo možno soustředit do 103 základních polí mapovací sítě, zbývajících 17 bylo, pro nedostatek údajů, možno vyhodnotit jen z časového hlediska. Sbírán byl celkem 439×, z toho 32 položek je uloženo v herbářích, 67 údajů bylo získáno z kartotéky akce „Mapování sto druhů makromycétů v Evropě" uložené v Moravském muzeu v Brně, z literatury bylo excerpováno 57 údajů, laskavostí mykologů a odpovědí na naši anketu bylo získáno 30 dat.

Výškové rozvrstvení lokalit stročkovce kyjovitého

nadmořská výška	počet lokalit	nadmořská výška	počet lokalit
201—300	16	601—700	22
301—400	34	701—800	6
401—500	49	801—900	2
501—600	36	901—1000	4

Z přehledu je zřejmé, že převážná většina lokalit stročkovce kyjovitého v České republice se nachází ve stupni kolinním a submontánním, pro který jsou typické smíšené lesy se smrkem, jedlí a bukem.

Počet zjištěných lokalit a počet sběrů stročkovce kyjovitého v jednotlivých desítiletích

Obr. 17. Tabulka rozšíření a nálezů stročkovce kyjovitého — Gomphus clavatus (Pers.: Fr.) S. F. Gray v České republice. Sestavil Zd. Kluzák.

desítiletí	počet lokalit	počet sběrů	desítiletí	počet lokalit	počet sběrů
do r. 1900	4	4	1941—1950	12	42
1901—1910	3	14	1951—1960	36	64
1911—1920	26	52	1961—1970	32	87
1921—1930	22	38	1971—1980	12	43
1931—1940	15	47	1981—1993	24	42

Z tabulky je patrno, že přes stoupající intenzitu výzkumu, počet sběrů i nově objevených lokalit stročkovce kyjovitého v České republice má v posledních dvaceti letech výrazně klesající trend.

Ekologické vyhodnocení nebylo možno pro nedostatek spolehlivých údajů v 90 % případů provést.

Závěry

Při hledání příčin vyvolávajících úbytek stročkovce kyjovitého se v prvé řadě nabízí vliv negativních faktorů spojených s civilizačním procesem. Za nejzávažnější příčinu koroze mykogenofondu považují dnes ekologové deteriorizaci životního prostředí imisemi a spadem kyselých srážek. Zdálo by se, že jde o záležitost současnosti a nevysvětluje to mizení stročkovce jako proces dlouhodobý. Musíme si ale uvědomit, že kyselé srážky se začínají objevovat již v minulém století, tj. v období první průmyslové revoluce spojené s přechodem na otop uhlím. Jako první si toho u nás povšiml již v r. 1842 W. Rowland, který zjistil, jak kouř a ostatní exhaláty vycházející z březohorských stříbrných hutí ničí okolní jehličnaté porosty (Nožička, Jančík, Kokeš 1968).

Jako druhá se nabízí domněnka, že mizení stročkovce je v úzké souvislosti s úbytkem jedle z našich lesů, jejíž jemný humus je pro stročkovec nezbytnou existenční podmínkou (nejde-li dokonce o mykorizu) a na hrubý humus smrku, případně buku přechází již rozrostlé podhoubí spíše výjimečně. Nasvědčuje tomu i přehled známých a ověřených lokalit stročkovce podle nadmořské výšky, který dokazuje jeho výskyt v oblastech, kde jedle byla autochtónní, zatímco v klimaxových smrčinách nebyl tento druh nalezen ani jedenkrát.

Mizení jedle se zcela kryje s přechodem od hospodářství výběrného k holosečnému. Zhruba od r. 1820 jsou jedle a buk nahrazovány smrkem a toto jednostranné zaměření vedlo k tomu, že na přelomu našeho století, až na několik výjimek, původní smíšené lesy se smrkem, jedlí a bukem prakticky vymizely ve prospěch smrkových monokultur. Lze míti zato, že dalším činitelem zaviňujícím mizení stročkovce kyjovitého byly nové způsoby lesního hospodaření.

Přestože se jedle ve smrkových monokulturách i nadále roztroušeně vyskytuje, došlo k takovému jejímu zředění, že stročkovec téměř ztratil možnos přirozeného šíření, nehledě k tomu, že navíc byl intenzivně vysbíráván. Konečně, kdyby byl stročkovec vázán na smrk stejně jako na jedli, musel by se s rozšiřováním smrkových monokultur rovněž šířit, zatímco pravý opak je skutečností.

Vymizení určitého stromu z porostu nemusí vyvolat současné vymizení na tento strom vázané houby. Autorům je např. znám případ opakovaného výskytu kotrče kadeřavého ve dvacetipětileté dubině na místě bývalého boru. To znamená, že druhy hub vázané na určité stromy mohou řadu let vytrvávat na původním stanovišti, dokud zcela nezmineralizují zbytky kořenové soustavy. Proto při všech ekologických studiích musíme být velmi opatrní při vyslovování závěrů pokud jde o závislost houby na určitém druhu stromu. Neznáme-li strukturu porostu v průběhu několika desítek předchozích let, jsou případné závěry velmi problematické.

Ať již příčiny úbytku stročkovce kyjovitého v České republice jsou jakékoli, skutečností zůstává, že tato půvabná houba je na trvalém ústupu a měla by být proto co nejpřísněji chráněna.

Summary: The evaluation of a public inquiry regarding the occurrence of the here endangered Gomphus clavatus.

Literatura:
Krombholz J. V. 1841: Naturgetreue Abbildungen und Beschreibungen der essbaren, schädlichen und verdächtiegn Schwämme, 6: 26., Prag.
Niessl G. 1864: Vorarbeiten zu einer Kryptogamenflora von Mähren und Oesterr. Schlesien, p. 60—193. In Verhandlungen des naturforschenden Vereines in Brünn, III. Band. Brünn.
Nožička J., Jančík A., Kokeš O. 1968: Tři významní lesníci. — Prameny historie zemědělství. No. 4., Čs. zemědělské muzeum, Praha.
Šebek S. 1988: Slovník lidových názvů hub. — Oblastní muzeum v Poděbradech.
Velenovský J. 1920: České houby. Praha.

Z. Kluzák, M. Smotlacha

Houba roku 1994

Naše, vám již jistě známá anketa, jejímž cílem je s vaší pomocí podchytit všechny dosud neznámé lokality a sběry vybraných druhů hub, vstupuje do třetího kola. V r. 1992 jsme sledovali rozšíření hřibu cizopasného, vloni stročkovce kyjovitého a pro letošní rok jsme vybrali

HŘIB KRÁLOVSKÝ — BOLETUS REGIUS Krombh.

Proč právě tento? Jednak jde o druh dobře určitelný, krásou neobyčejně nápadný, dále patří jaksi nám, protože poprvé jej popsal v r. 1832 nestor našich mykologů V. J. Krombholz podle nálezů v oboře Hvězda v Praze, především však jde o druh kriticky ohrožený, jak si konečně můžete přečíst ve Sbírce zákonů ČR v příloze vyhlášky č. 395 vydané v srpnu r. 1992. Přestože je přísně chráněn, řada nezodpovědných houbařů jej nadále sbírá

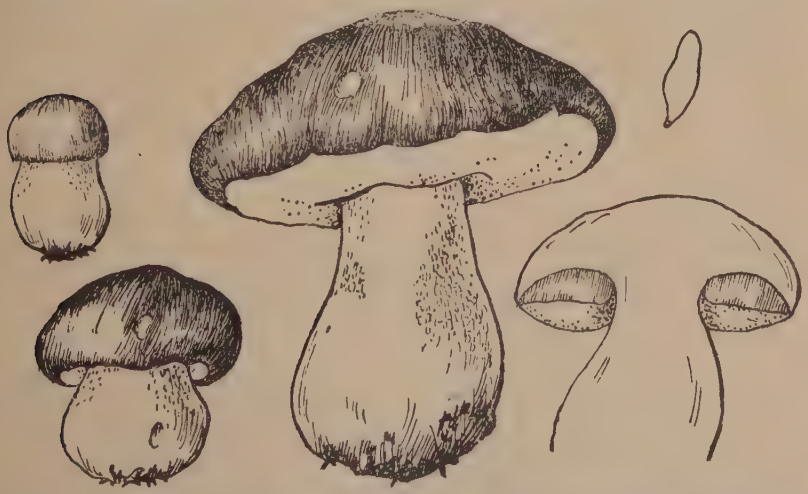

Obr. 18. Hřib královský — Boletus regius Krombh. Kreslil M. Smotlacha.

ke konzumu, takže se může stát, že za pár let bude k vidění jen na obrázcích v houbařských atlasech.

Naší snahou je zachytit jak současný, tak i dřívější areál a četnost výskytu hřibu královského a na základě shromážděných dat posoudit skutečný stav jeho ohrožení.

O co vás, vážení čtenáři, žádáme? Zalistujte ve svých denících, nahlédněte do svých herbářů a kronik, podchyťte v poradnách, na výstavách, vycházkách a přednáškách tuto houbu, vypište všechny bývalé i současné sběry a zašlete stručnou zprávu (v níž nesmí chybět kdy, kde a kdo houbu sbíral, případně určil) do 30. listopadu 1994, nejlépe přímo Z. Kluzákovi, Pražská 79, 370 04 České Budějovice, který zpracovává shromážděná data.

Aby byly vaše údaje použitelné, je nutno co nejpřesněji lokalizovat naleziště, nejlépe stanovením zeměpisného směru s určením vzdálenosti od určitého význačného bodu (např. zámek Konopiště, 1,5 km ZJZ; Nová Ves okres Tábor, 2,5 km JV apod.). Uvedete-li i nadmořskou výšku naleziště, budeme vám jen vděčni. Nejlépe je vycházet z turistických map, které jsou nejsnáze dostupné.

Jsme přesvědčeni, že se naší ankety zúčastníte i letos a těšíme se na vaše zprávy.

Summary: A proclamation of a new 1994 public inquiry regarding the occurrence of Boletus regius in the Czech Republic. A full information is required, comprising the exactly described and geographically stated locality, biotop, collector's and determinator's names, date of find, event, herbarium number.

Jiří Hlaváček

Méně známý ohnivec — Plectania melastoma (Sow.) Fuckel

Mykologická veřejnost dobře zná a obdivuje **Ohnivec šarlatový, Sarcoscypha coccinea (Scop.) Lambotte,** jednu z nejkrásnějších hub našich hájů v předjaří a časném jaře. Jeho šarlatově červené misky, často ještě ve sněhovém zajetí, jsou vskutku nádhernou ozdobou probouzející se přírody. Již méně známý je menší ale také nádherný **Ohnivec zimní, Sarcoscypha hiemalis (Nees a. Bernst.) Schroeter** rostoucí též v předjaří a modelující se po rozvinutí do podoby rozeklaného rudého květu na dlouhé stopce (nožce). Jen málo známý je pak **Ohnivec černý, Plectania melastoma (Sow.) Fuckel,** nenápadný svými malými, tmavými červeně poprášenými kulovitými plodnicemi s relativně drobným ústím.

Popis: Plodnice — **apothecia** — vyrůstají jednotlivě nebo v malých skupinkách, jsou 0,5—2 cm, výjimečně i 3 cm v průměru, v podobě kulovitých baněk s rudimentálním, kratičkým třeněm, maximálně 1 cm dlouhým. **Baňky** jsou zevně tmavošedé až černavé, plstnaté, drobně rezavě červeně vločkaté, na bázi zdobené delšími, tmavými až černými chlupy. **Ústí baniček** jsou relativně malá, vločkatě vroubená jakoby červeným popraškem. Baňky mají tendenci se později miskovitě otvírat. **Askohymenium** na vnitřní straně baniček (misek) je lesklé, černé.

Vřecka jsou dlouze válcovitá, tupě ukončená, v Melzerově činidle nemodrají (neamyloidní), až 13 μm široká. **Parafýzy** jsou až 3 μm široké, v horní části se prakticky nerozšiřují, často rozvětvené. **Spóry** jsou protáhle elipsoidní, skoro vřetenovité, hladké, v mládí s četnými tělísky, hyalinní (22)24—26(28) × (8)9—10(11) μm.

Habitat: Na zetlelých zbytcích dřeva, na rozložené kůře i větvičkách od dubna do června, někdy i na podzim, velice vzácně.

Nalezli jsme ho vícekráte v oblasti středních Čech, na Karlštejně, na Kódě a v podhůří Hřebenů, nejčastěji v květnu.

Fotografie ohnivce černého je na obrazové příloze.

Summary: A description and taxonomical position of a very rare Plectania melastoma (Sow.) Fuck.

Svatopluk Šebek

Další nálezy květnatce Archerova — Clathrus archeri (Berk.) Dring. v severních Čechách

V r. 1975 (Čas. Čes. Houb. 52: 143—144) jsem v článku, otištěném v tomto časopisu, upozornil na výskyt květnatce Archerova u obce Vlčí Hora (okr. Děčín) v listnatém lesíku při okraji borového lesa, kde ho 15. 9. 1972 sbíral pod topolem černým Martin Kozler a k určení mi ho tehdy poslal prof. Emil Tuma z Rumburka.

Tento zanícený severočeský florista se v lednu t. r. ozval znovu se sdělením dalších dvou nových nálezů této zajímavé břichatkovité houby ve Šluknovském výběžku. Prvním z nich je lokalita u obce Chřibská (část Horní Chřibská), kde u stavení, patřícího manželům Fejtkovým, (asi 600 m severně od kopce, zvaného „Na výšině"), bylo 21. VII. 1993 nalezeno na skládce dřevěných pilin a drtě kůry (tento materiál byl dovezen z pily v Rybništi) 6 plodnic, z nichž 3 byly barevně fotodokumentovány. Tento první nález loňský nález ohlásila kol. Tumovi prof. Jarmila Koňaříková.

Druhé naleziště květnatce Archerova je hlášeno z obce Šluknov (osada Kunratice), kde na okraji listnatého lesíka asi 500 m severovýchodně od osady nalezla 4. VIII. 1993 Věra Tahalová jeden exemplář a stejného dne tatáž sběratelka opět další exemplář, a to pod břízkami po okraji téhož lesíka asi 150 m východně od předešlého nálezu. Obě nové lokality leží v okruhu 10 km od Vlčí Hory (čtverec mapování 5152 a), kde byl květnatec nalezen M .Kozlerem v r. 1972 a znovu v r. 1979.

Protože se jedná o snadno poznatelnou houbu, patří sledování výskytu květnatce Archerova k trvalým úkolům zejména našich mykologů-amatérů. Ze zjištěných závěrů lze usuzovat na směr a rychlost jeho šíření na našem území a na sociologické vztahy ke společenstvům, v nichž se u nás vyskytuje.

Summary: Author's new knowledge of the further expansion of Clathrus archeri in the North Bohemian region — two new localities in Chřibská and Kundratice are reported.

Josef Houda

Odezva na příspěvky o Phallus impudicus L. v zahraničí

(dopis z Holandska)

V polovině měsíce října r. 1990 jsem obdržel přes redakci našeho časopisu dopis z Holandska od Dr. H. A. Van Der Aa z ústavu Centraalbureau voor Schimmelculturer z Baarnu nedaleko Amsterodamu. Výše jmenovaný je profesionální mykolog a pracuje v oboru patogenní mykologie, jako hoby se věnuje teratologii hub. V tomto směru projevil zájem o mé nálezy dvojčat a trojčat (normálních a siamských) Phallus impudicus L., které jsem uveřejnil v našem časopise ČČH v r. 1989 a 1990. Biologie (morfogenese)

podobných jevů u Phallus impudicus byla neznámá. Je otázka, zda dublovaná embrya Phallus impudicus vznikají v jednom nebo po splynutí dvou myceliových vláken (pomnožením v jejich jádrech). Byla vyslovena i domněnka, zda nejde o ozáření mycelia vlivem radioaktivity?

Při výměně dopisů jsem obdržel od p. dr. H. A. Van Der Aa separát jeho práce s obdobnou tematikou publikovaný v časopise Coolia 29(4) Oktober 1986 pod názvem Dichotomie a fasciace u Phallus impudicus s pérovkou 3 nálezů z r. 1979 a 1983, kterou přikládám a podávám malé vysvětlení k bodům a, b, c.

Skica a — příklad fasciace zřejmě zobrazuje poškozenou plodnici, která má vyvinutý klobouček jen z poloviny (pravé). Snad došlo k poškození během růstu (prorůstáním ve větvích)

Skica b — za dichotomii považuje normálně vyvinutá dvojčata ve společné pochvě (viz dichotomie = z řec. rozdělení na dvě)

Skica c — srostlá dvojčata v bazální části vajíčka (pochvy). Pravou dichotomií rozumíme rozdvojení nosiče (třeně) v horejší části pod kloboučkem (viz v botanice vidličnaté rozdělení rostlinné části, větvení)

Všechny teratologické nálezy i pomnožená embrya ve vajíčku Phallus impudicus nasvědčují tomu, že biologie tohoto druhu byla a je dosud málo známá. Nálezy dvojčat a trojčat lze považovat za normální vývoj, ale v přírodě je mnohem vzácnější. Domnívám se však, že k pomnožování dochází již ve stádiu raného mycelia. Jsem proti názoru o vlivu radioaktivity. Jako důkaz (mimo jiné) uvádím opomenutý příspěvek p. Jos. Votruby z r. 1946 v našem časopise ČČH roč. XXIII, č. 3—4, s. 43 pod názvem — Zrůdnost hadovky — Phallus impudicus L., ze kterého cituji:

„... u Lošova nedaleko Sv. Kopečku u Olomouce vyrostlo na prostoře asi 15 m² r. 1941 přes 20 hadovek. Mezi nimi bylo i několik kusů, u nichž z jednoho vajíčka vzrostly 2 i 3 třeně u spodu srostlé, s kloboučky ven vyhnutými. Třeně a kloboučky těchto abnormit byly velikostí sotva poloviční normálních jedinců. Příčinou je asi srůst dvou nebo tří vajíček v počátečním vývoji v jedno jediné."

Z toho je patrné, že dvojčata a trojčata u Phallus impudicus se v přírodě objevovala již před 50 léty i dříve, ale bohužel si toho nikdo nevšiml dříve. Závěrem lze říci asi toto; přemnoží-li se podhoubí (mycelium) Phallus impudicus, vytvoří v humusu a rozkládajícím se jehličí, listovky a pařezů „hnízda", tj. čarodějné kruhy s početnými plodnicemi, kde se mohou objevit pomnožená embrya v podobě dvojčat či trojčat.

CENTRAALBUREAU VOOR SCHIMMELCULTURES

BAARN, 3-10-1990

Uw/Your Ref.

Onze/Our Ref.

J. Houda
Casopis Ceskoslovenskych
Houbaru
Mykologicky Sbornik
PSC Redakce
11800 Praha 1
Praag/Tsechoslowakije

Obr. 19. Hlavička holandského ústavu.

Coolia 29/4/oktober 1986-p.92-96

DICHOTOMIE EN FASCIATIE BIJ PHALLUS IMPUDICUS

/H.A.Van Der Aa/

94

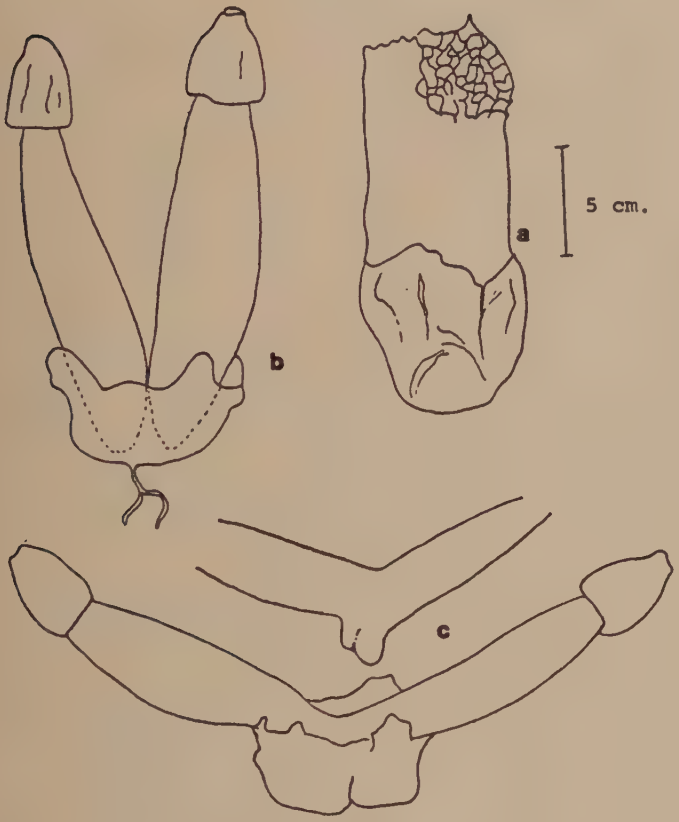

Fig. 1 A t/m C Tweelingsvormen van *Phallus impudicus*.

Obr. 20. Kresba 3 nálezů hadovky ze separátu Dr. H. A. Van Der Aa o dichotomii a fasciaci u Phallus impudicus.

Summary: A Dutch mycologist's reaction to author's notes on the dichotomy-teratological changes at Phallus impudicus.

c) HOUBY A JEJICH VYUŽITÍ

Sušení žampiónů

Velká úroda lesních hub v předešlé sezoně způsobila, že poptávka po pěstovaných žampiónech poklesla. Více pěstitelů dalo tedy své přebytky usušit. Často v průmyslových sušárnách, určených na sušení jiných plodin. Při tom obsluha sušiček považovala za úspěch, když žampióny usušila co nejrychleji.

Ke krájení žampiónů použili pěstitelé různé řezačky. Výsledek se dostavil. Plátky žampiónů padaly sice na lísky, ale na sebe. Plátky se překrývaly, tvořily se chuchvalce vlhkých žampiónů, které se horkem sušárny spekly a spálily. Žampióny ve větších shlucích se uvařily.

Konečným produktem měly být krásně bílé plátky. Místo toho vyšly ze sušárny tmavší sušené žampióny. Z nich musely být ručně vybrány spečené a seškvařené shluky. Výsledkem byl produkt, který se sice nazýval sušenými žampióny, ale do jakostního výrobku měl hodně daleko.

Státní jakostní norma v popise hlavních znaků technologického postupu ukládá, aby se řezy k sušení rozkládaly na lísce, aby obsah vody co nejdříve klesl a aby se tak zabránilo zapaření. Houby se mají sušit nejprve zvolna při teplotě 30—40 °C tak dlouho, pokud povrch neztratí lepkavost. Dosoušecí teplota nesmí přesahovat 80 °C.

Pracovníkům, kteří žampióny sušili, nebyla tato technologie zřejmě známa.

Ke všemu ještě některé firmy dovezly sušené žampióny z Holandska a daly je na trh po 20 g v polystyrenových táckách a překryté zavařenou folií. Za příslušně vysokou cenu. Tomuto výrobku nemohly tuzemské žampióny konkurovat.

ing. Augustin Funfálek

Předpis na směs hlívy holubí a penízovky sametonohé

Asi 1 kg hub se řádně opere, nechá odkapat a podusí se asi 25 minut. Podušené houby se pomelou nebo pokrájejí na jemno. K nim se přidá 150 g aidamu, na jemno nastrouhaného, 4 syrové brambory, též na drobno nastrouhané. Vše se osolí, okoření špetkou majoránky. Přidají se 2 vejce, 3 polévkové lžíce solamylu a 2 lžíce hladké mouky. Vše se zamíchá a připraví se nepříliš husté těstíčko. Po dávkách se smaží do růžova. Podává se s brambory či s pečivem.

Vyzkoušel Miroslav Kovář

Pasta z uzených hub

Recepty na uzené houby a jejich využití již byly několikrát uveřejněny. Další možnost využití uzených hub je výroba „pasty". Postup je velice jednoduchý. Uzené houby rozemeleme na masovém strojku, promícháme s troškou oleje a naplníme do malých sklenic pro uložení. Využití této pasty je pak mnohostranné.

Např.: Při přípravě „klasického" bramboráku se přidá pasta, která bramborák výrazně ochutí.

Dále je možno pastou potírat topinky. Výborně se osvědčila i jako přídavek do karbanátků, sekané, je možno ji přidávat i do omáček, gulášů a podobně.

Využít ji můžeme i ve studené kuchyni např. ve spojení s máslem a trochou majonézy jako základ na chlebíčky či „jednohubky", nebo při přípravě plněných vajec.

To bylo pouze několik námětů, kde se pasta osvědčila a je pravděpodobné, že možností je ještě daleko více.

Herbert Tichý

Hřib smrkový — Boletus edulis Bull.: Fr. Typický poddruh, nalezl a fotografoval ing. Jiří Baier dne 30. VIII. 1986 v mlácké lese u Leštiny, na levém břehu Nové řeky u památníčku Emy Destinové. Světově proslulá operní pěvkyně sem chodila rybařit a ráda si i zahoubařila. Dodnes tam rostou překrásné hřibovité houby jakoby to bylo na počest jejích neopakovatelných pěveckých výkonů a její lásky k lidem i přírodě. Soutěžní snímek.

Ohnivec černý — Plectania melastoma (Sow.: Fr.) Fuckel. Nalezl a fotografoval v květnu 1986 na Karlštejně dr. Jiří Hlaváček.

Příloha Časopisu českých a slovenských houbařů

PĚSTOVÁNÍ HUB

Ročník 19, číslo 1 červen 1994

Ing. Jarmila Teplíková

Nejčastější dotazy budoucích pěstitelů jedlých hub

I. Pár informací obecně o houbách

1. Botanické zařazení pěstovaných jedlých hub:
odd. EUMYCOTA — houby pravé
tř.: ASCOMYCETES — houby vřeckaté
čeleď: lanýžovité — lanýž perigordský
tř.: BASIDIOMYCETES — houby stopkovýtrusé
čeleď: boltcovitkovité — Jidášovo ucho
čeleď: Agaricales — houby lupenaté — hlívy (Pleurotus)
čeleď: čirůvkovité — čirůvka (Lepista nuda)
— penízovky (Flammulina velutipes)
čeleď: Agaricaceae — žampiony
čeleď: hnojníkovité — Hnojník obecný (Coprinus comatus)
čeleď: límcovkovité — Stropharia rugoso-annulata

Zařazování hub do systému podléhá velmi často úpravám i změnám.

2. Od kdy se jedlé houby pěstují?

Podle odbor. publikací se houby začaly pěstovat v oblasti jihovýchodní Asie. Jednalo se převážně o dřevokazné houby, kdy obyvatelé přinášeli do svých osad porostlé větve houbami a pěstovali je velmi extenzívně. Kolem 17. stol. začali lidé v Evropě přinášet kousky humusu, na kterém rostly hlavně divoké formy žampionů. Tyto kousky zakládali do záhonů s meloun y. Významná oblast v této době byla Francie. Je jasné, že takto „vypěstované" žampiony se dostaly pouze na královský stůl. Teprve v našem století, po obrovském zdokonalení přístrojů i technik v laboratořích, a systematickém studiu fyziologie hub, vč. symbiotických vztahů, lze teprve hovořit o počátcích vlastního pěstování hub. Francie je do dnešní doby také známa pěstováním lanýžů, které rostou v symbióze s mladými duby, rostoucí na speciálních vápencových podložích. Pouze pro zajímavost: zralé plodnice, které se vytváří pod povrchem půdy v mykorize s kořeny, jsou vyhledávány specielně cvičenými prasaty a psy.

3. Jak lze houby charakterizovat jako potravinu?

Houby byly často lidem nazývány „masem lesa". Tato výživová charakteristika však kulhá. Plodnice obsahují cca 90 % vody, jejich tělo je tvořeno nestravitelným chitinem, látkou, kterou si ceníme pro obsah vlákniny, zcela nezbytné pro lidské dobré trávení. Houby dále obsahují více bílkovin než zelenina, dále enzymy, vitamíny — skupiny B. Mnohé mají ve svém těle provitamín A. Cukry tvoří asi 6 % hmotnosti, tuky asi 1 %. Jsou významným doplňkem naší i světové kuchyně, nenahraditelné pro své aroma, které je zcela charakteristické. Jako potravina, díky chitinu, je velmi vhodná pro nemocné cukrovkou i obezitou, poněvadž tlumí pocit hladu, bez zatížení organismu přebytečnou energií.

Summary: Mrs. Mila Herrmann (born on May 5, 1905 in Zuckmantl = Pozorka near Teplice, N Bohemia, now Czech Republic), died on September 8, 1993 in Halle (Saale), E Germany.

Úlovek z Chocně

Dne 20. 11. 1993 jsem se vydal k vodě za úlovkem, smočil jsem žížaly a čekal. Asi po třech hodinách rybolovu jsem to vzdal. Cestou domů kaštanovou alejí vidím fialovou barvu třeňů (nohy), popošel jsem kousek dál. Mezi listím sekrčily plodnice hub. Klekl jsem si a začal hledat v postranní kapse svůj Atlas hub. Bezpečně jsem určil, že jde o čirůvky fialové. Vzpomněl jsem si na svého dobrého přítele Tondu Hemerku, také člena ČMS, který tyto houby úspěšně udil. Podél cesty jsem již další houby nenašel. Až u nádražního domku, kde na stráni roste řada dubů, jsem opět začal hledat.A hle — jedna čirůvka vedle druhé! Neměl jsem zrovna tašku a tak došlo na podběrák. Rozložil jsem ho a plnil. Majitel nádražního domku nechtěl věřit svým očím, ne snad nad tím úlovkem, ale když viděl postavu, co tam běhá s podběrákem na louce. Vše jsem mu vysvětlil. Podběrák jsem hodil přes rameno a spěchal domů. Houby jsem doma očistil, nasolil a dal do udírny. To byla ale pochoutka — co Vám budu vyprávět!

Pavel Javůrek, Újezd u Chocně

Z Nového města pod Smrkem

Z hlediska růstu lze loňský rok (1993) ve sledované oblasti považovat za nadprůměrný. Ve velkém množství rostl hřib smrkový, hřib kovář a především hřib hnědý, dále kozák březový, oba druhy křemenáčů (březový i osikový), klouzek sličný, muchomůrka růžovka, holubinka namodralá, holubinka mandlová, opěnka měnlivá.

Já sám osobně si nejvíce cením opakovaných nálezů plodnic hřibu žlutého, kozáka topolového a z nejedlých druhů pak nálezů hřibu kříště a také dichotomie u hadovky smrduté. K zajímavým nálezům patřil i nález 2 plodnic hřibů dubových pod lípou na náměstí v Novém Městě pod Smrkem ve dnech 6. 6. a 8. 6. 1993.

Josef Hackl

RUBRIKA ZAJÍMAVOSTÍ

Český Krumlov (6. 12. 1993). Dnes jsem našel penízovku sametonohou, a to na pařezech a stromech jilmu. Viděl jsem ji na tomto stromě až ve výšce 5 m!

Bohuslav Strnad

Praha (3. 1. 1994). Milan Pechač nalezl 1. 1. v Malešicích plžatku pomrazku a zmrzlou čirůvku dvoubarvou. V Braníku nalezl přítel A. Oguněv, člen Divadla za branou pařežník pozdní, penízovku sametonohou a plžatku modřínovou. Ladislav Havelík

Trutnov (10. 1. 1994). Přítel Strick přinesl na schůzi kroužku 15 druhů hub, které určili přátelé Kovač a Křížek, a to: dřevnatku kyjovitou, choroš zimní, penízovku kuželovitou, čirůvku zemní, březovník obecný, dřevomor červený, lžičkovec šiškový, dřevnatku paro hatou, hlívu ústřičnou, troudnatec pásovaný, outkovku pestrou, číšenku hrnečkovou, penízovku sametonohou, pevník chlupatý, kornatku masovou. Ing. St. Jansová

Praha (15. 1. 1994). Obětavý člen výboru Č. mykologické společnosti, náš „Vašek", známý hudební skladatel Václav Hálek, našel postupně od 1. ledna t. r. 48 druhů hub, z toho většinu čerstvě vyrostlých. Nejznámější to byly: čirůvka dvoubarvá, fialová, zemní, stříbrošedá, pýchavka stlačená, hlíva ústřičná, kržatka zimní, destice chřapáčova. Dále drobné druhy strmělek, helmovek, penízovek a lysohlávek. Některé velmi vzácné! Nové nálezy zhudebnil!

Uherský Ostroh (15. .1 1994). V našem městě se letos vyskytuje v hojnějším množství penízovka sametonohá — největší průměr klobouku bývá 6 cm. Dne 13. 1. jsem však v lokalitě „vrbiny u Moravy" našel exemplář o průměru klobuku **17 cm** (!).

Ing. Julius Kodrík

Praha (26. 1. 1994). Dr. Patera našel v Šárce: dřevnatku kyjovitou, penízovku sametonohou, penízovku kuželonohou a strmělku přehrnutou. Ing. J. Jiskra

Blovice (27. 1. 1994). Na schůzku MK byla donesena přítelem Špilerem penízovka sametonohá.

Václav Červený

Lysá n/L. (28. 1. 1994). V loňském srpnu až říjnu jsme si zahoubařili v milovických lesích. Nikdy jsem nešel z lesa s méně jak deseti druhy. Václav Herman

Trutnov (31. 1. 1994). Schůze byla zahájena ochutnávkou pro soutěž v Liberci. Hodnotilo 11 členů. V I. kategorii zvítězila př. Pospíšilová s hřibem hnědým (41,5 bodu), v II. kategorii opět tatáž přítelkyně s líhou klubčitou (27 bodů). Př. Jakoubková byla s opěňkou měnlivou třetí (24 body). Přítel Strick přinesl penízovku sametonohou, dřevnatku kyjovitou a třepenitku cihlovou.

Ing. St. Jansová

Český Krumlov (17. 3. 1994). Rád bych opravil údaj v posledním sešitě Mykol. sborníku 1993. Správně tam mělo být: v zámecké zahradě roste klouzek sibiřský; květnatec archerův roste za osadou Hejdov. Křemenáč hnědý jsem našel za obcí u Červeného Dvora. V zámecké zahradě roste hadovka smrdutá. V Kleti jsem nalezl hadovku, která byla celá bílá.

Bohuslav Strnad

Hořovice (30. 3. 1994). Dnes jsem nalezl poblíž Hořovic asi 40—50 exemplářů kačenky české — Verpa bohemica(Krobhl.) Schroet. Překvapil mě vzrůst některých plodnic. Největší měly průměr klobouku až 4 cm a výšku až 7 cm. Třeň u země měl průměr 3 cm a celková délka plodnice 15 cm (!). Rostly pod jívou a jeřábem obecným, na kyselejší půdě. Kačenky nesbíráme, ale chráníme. Václav Zítek

Trávníky (13. 4. 1994). Musím se s Vámi podělit s radostí o nálezu 7 kusů čirůvky májovky. Rostly u chodníku v trávě blízko třešně a jabloně. Vždy zde rostou koncem dubna. Letos překvapily!

Miroslav Kovář

RNDr. Marta Semerdžieva, CSc. již není mezi námi

Když jsme vzpomínali koncem roku 1993 65. narozeniny této čestné členky naší společnosti, ženy plné elánu a tvůrčí činnosti, nikdo netušil, že zlý osud ukončí její dobrovolnou a pro houby a mykologii zapálenou práci. Přicházela do ústředí naší společnosti, slíbila přednášet o mykofilatelii v Trojanově ul. Její přednáška byla určena na 11. 4. 1994. Té se již nedožila. Rozloučili jsme se s ní 8. 4. 1994. V březnu nám přinesla poslední zprávu pro časopis, kterou dále uvádíme. K její práci se vrátí ing. A. Švecová.

Za redakci ing. M. Smotlacha

Některé ohlasy ze zahraničí k brožurce „Mycophilately in Czechoslovakia" z r. 1993

Prof. Kreisel Hans, mykolog na univerzitě Greifswald, Německo: „Můj kompliment k tomuto pěknému katalogu, který současně ilustruje kus historie československé mykologie".

Paul Bisteur, redaktor časopisu Champignons et Philatélie, Saulx, Francie: „Blahopřeji Vám za jasnost, prezentaci a bohatství dokumenů tohoto díla".

4. Mají houby některé léčivé účinky?

V odborné literatuře, která je k dispozici i v češtině a je velmi obsáhlá, jsou uvedeny léčivé účinky u každého druhu zvlášť. Je třeba být velmi opatrný ve tvrzení, že některé houby léčí rakovinné nádory. Takové prohlášení pak přivádí laiky na scestí. Léčivé účinky lze obecně odvodit od obsahu vitamínů, enzymů a fytohormonů. Známý je fakt, že lidé trpící vysokým tlakem a obezitou, kteří pravidelně konzumují hlívu ústřičnou, mají po čase stav stabilizovaný. V případě zájmu doporučujeme studium odborné literatury.

5. Jaká pravidla platí z hlediska kuchařského — obecně?

a) houby konzumujeme co nejdříve po sběru nebo je ukládáme na podnosy v malých vrstvách v chladničce, nejvýše 2—3 dny,

b) při kuchyňské úpravě nepoužíváme mnoho tuku ani koření, aby se nezastřelo charakteristické aroma houby. V úpravě nepoužíváme množství vajec, houby dostatečně dlouho upravujeme tepelně. U pěstovaných hub neloupeme nikdy pokožku plodnic, přicházeli bychom o množství aromatických látek. U pěstovaných hub se nemusíme bát zapít pokrm nízkostupňovým pivem nebo čajem. Pokud nám pokrm zbude, není třeba jej vyhazovat. Po vychladnutí jej uložíme do chladničky a klidně ohřejeme. Platí zde zásada, že s pokrmem z hub pracujeme jako s masovým pokrmem,

c) každý člověk může na houby reagovat jinak. Proto je dobré nejprve nový pokrm požít v malém množství. Vyloučíme tak nebezpečí mnoha alergických reakcí na zcela jinak nezávadné houby,

d) na našem knižním trhu existují a jsou stále vydávány vynikající kuchařské knihy, kde se dočtete mnoho zajímavého nejen o úpravě, ale také o každé houbě. Můžete si dle nich vyzkoušet nejen pokrmy k okamžitému požití, ale i způsoby konzervování: sušení, nakládání do soli i do různých nálevů, ale i dokonce i uzení — hlívy ústřičné.

6. Lze pěstovat houby uměle?

Na tuto častou otázku lze odpovědět kladně, ale... Je třeba se poradit s odborníky, jakou houbu vybrat. Ne každou houbu lze pěstovat všude. Každý druh má své specifické požadavky (teplotu, potřeba světla k tvorbě plodnic, vlhkost atd.). Je však třeba upozornit, že mezi zahrádkáři a veřejností panují stále zkreslené informace a představy o potřebách hub. Velmi častá chyba je představa, že hlívě ústřičné je třeba topit jako žampionu. Jde o hrubý omyl, na který doplácí pěstitelé. Často totiž mají zahrádkáři přes období podzimu i brzkého jara volné nevytápěné skleníčky a folníky, kde by se např. hlívě velmi dařilo, poněvadž je to naše klasická zimní houba. V této době pak tito zájemci draze platí za pěstované žampiony a přitom jejich téměř ideální pěstírny hlívy zahálí. Již mnoho let se snaží mykologové široké zemědělské a zahrádkářské veřejnosti vysvětlovat, že hlíva si takové opomíjení nezaslouží, je to velmi kvalitní a velmi skromná houba, která doplácí snad také na to, že není „tak hezká" jako klasický žampion. Ale mykologové se často ptají: „Která květina je hezčí, karafiát nebo růže?" Odpověď není také jednoznačná.

Sadby, „nesprávně osivo", pěstovaných jedlých hub lze na našem trhu sehnat. Např. soukromá firma MYKO - SERVIS, Čechova 6, 690 02 Břeclav, vyrábí v současné době sadby těchto pěstovaných hub: hlíva ústřičná, žampion, límcovka, penízovka, Jidášovo ucho a japonská Šii-také. Stačí se písemně s touto firmou zkontaktovat a jistě se domluvíte. Ke každé sadbě zasílají i návod na pěstování jednotlivých druhů. Poskytují poradenskou i konzultační činnost.

II. Kapitolka k jednotlivým druhům pěstovaných hub

A. ŽAMPIÓN

Žampión je u nás v současné době asi nejznámější pěstovanou houbou, kterou kuchařky i kuchaři velmi milují. Má vynikající chuťové vlastnosti a nepřeberné množství kulinářského využití.

Poněvadž se nejedná v žádném případě o houbu jednoduchou, nedoporučujeme její pěstování začátečníkům, kteří nemají žádné teoretické znalosti a ani se neobrátí na poradce. Kdysi se u nás prodávaly tzv. „žampiónové zahrádky", na které mnoho dlouholetých pěstitelů rádo vzpomíná s nostalgií.

Pouze ve zkratce. Žampión se pěstuje nejčastěji na specielně zpracovaném koňském hnoji — fermentovaném. Příprava takového substrátu je vědou sama o sobě a dnes již je publikováno v literatuře veliké množství receptur, jak substrát připravit. Doba přípravy v malém se počítá, dle zvoleného systému, na asi 20—25 dnů. Je třeba počítat s potřebou značného množství ruční práce. V poslední době se objevují podniky, kde lze již hotový fermentovaný substrát zakoupit. Nejde však o levnou záležitost.

V případě, že jste hnůj dle receptury nafermentovali, osázíte jej zakoupenou sadbou. Sadba je živé, laboratorně pomnožené podhoubí, s kterým je třeba pracovat s maximální čistotou, dle návodu. Pokud budete pěstovat ve sklepních prostorách a ne v pěstírnách, kde lze přesně řídit klima, doporučujeme kmeny žampiónu, které se ve velkopěstírnách nepoužívají, poněvadž mají nižší výnosy, ale „přežijí" pěstitelské chyby a snesou tzv. netradiční prostory.

Zahrádkáři nejčastěji pěstují tzv. pytlovou metodou, tj. metoda, kdy je fermentovaný hnůj napytlován do PE pytlů (hmotnost cca 35 kg), na povrch osázeného substrátu přijde vrstva krycí zeminy. Je to v podstatě upravená a desinfikovaná rašelina s přídavky, propařená. V dnešní době se nepoužívají žádné náhradní materiály, např. podorniční vrstvy zemin atd. Zde je třeba připomenout našeho vynikajícího mykologa, bohužel již zesnulého, RNDr. Miloslava Staňka, CSc., jehož publikace o žampiónech lze ve všech okresních knihovnách běžně vypůjčit. Jeho práce doporučujeme nastudovat dříve, než se pustíte do vlastního pěstování. Pouze pro přehled uvedeme ještě další systémy pěstování. Ve velkopěstírnách se používají policové systémy; jedná se o intenzívní výrobu žampiónů, která je ve světě plně mechanizována a nejčastěji řízena počítači. V extrémně chladných prostorách starých sklepů lze nabídnout pěstování žampiónů v bednách; tento systém nebyl u nás nikdy mnoho publikován. Někteří pěstitelé také zkoušeli i pěstovat žampióny na vysokých záhonech, tento systém však předpokládá již značné teoretické znalosti i praktické zkušenosti.

Poněvadž problematika pěstování žampiónů by zabrala mnoho desítek stran, přijměte tento odstaveček pouze jako informaci. Po mnohaletých zkušenostech víme, že pokud budoucí pěstitel tato upozornění podcení, bývá zklamán a je téměř vždy určen k nezdaru. Nehledě často na zbytečně vynaložené finanční náklady. Tedy žampiónové pravidlo pro začínající pěstitele: „Žampión dokáže být velmi lukrativní, ale vyžaduje nezbytně teoretickou přípravu a konzultaci s odborníkem!" Nelze začít pěstovat žampióny jako ředkvičky na záhoně.

B. HLÍVA ÚSTŘIČNÁ

Naše vynikající jedlá houba, bohužel velmi opomíjená. Je mnohostranně upotřebitelná v kuchyni, výborně se nakládá, dokonce se i udí.

Na rozdíl od žampiónu je velmi skromná, nevyžaduje žádné vysoké fi-

nanční investice, roste na zemědělských odpadech (sláma obilovin, kukuřičné pazdeří, atd.). Při jejím pěstování se nepoužívají žádné chemické látky, a co je hlavní, pěstování lze doporučit hlavně zahrádkářům začátečníkům. Ovšem je třeba zdůraznit, že v západních zemích je velmi vyhledávaná a často jsou plodnice dražší než žampióny. U nás je opomíjená zcela neprávem. Dokonce se o ní traduje, že ji znali již staří Čechové, kteří přinášeli do svých osad porostlé větve hlívou, a tak je vlastně extenzívně pěstovali.

V přírodě roste na podzim i na jaře, pokud je mírná zima, můžete si ji z procházky přinést i na vánoce. Roste na dřevě listnatých stromů, často v korunách. Vytváří trsy plodnic, které rostou střechovitě nad sebou. Nenajdete ji v období letních veder, která nesnáší. K tvorbě plodnic nezbytně potřebuje rozptýlené denní světlo a vysokou vzdušnou vlhkost. Výkyvy teplot jí nijak nevadí, dokonce, pokud začne mrznout, plodnice se obalí ledem, po oblevě pak led roztaje a plodnice rostou dál.

Proto hlívu doporučujeme zahrádkářům i velkozemědělcům, kteří mají v období podzimu až brzkého jara k dispozici nevytápěné folníky či skleníčky. Zahrádkáři však extenzívně mohou pěstovat na zahrádce pod stromy nebo na špalcích listnatých dřevin.

a) pěstování na špalcích

Čerstvě pokácené listnaté dřevo nařežeme na špalíky asi o délce 50 cm. Na řezné plochy špalků „natřeme" sadbu hlívy a špalky stlučeme pomocí hřebíků do původních tvarů (větví nebo kmínků), umístíme do PE pytle a zavážeme. Folie pytle omezí výpar vody ze dřeva. Dřevo lze také navrtávat vrtáky a sadbu vsypávat. Takto naočkované špalky proroste podhoubí asi za 2 měsíce. Pak špalky vyjmeme z pytle a najdeme místo v naší zahrádce, kde je stín. Zahrabeme špalky asi 1/3 do země, zbytek necháme vyčnívat nad zem. Takto umístěné špalky v době sucha nezapomeneme zalévat- Na podzim a na jaře, dle počasí, se nám budou objevovat trsy plodnic po dobu několika let.

Musíme však počítat s tím, že takto vypěstované plodnice budou tvrdší; záleží na druhu použitého dřeva.

Pokračování

Sadbu jedlých hub:

- Hlíva ústřičná
- Žampion
- Penízovka sametonohá
- Jidášovo ucho
- Límcovka vrásčitoprstenitá
- Houževnatec jedlý (Šii-take)
- Provádíme konzultační i poradenskou činnost

vyrábí a dodává i na dobírku
(výhradně na základě písemné objednávky)
MYKO - SERVIS
Čechova 6, 690 02 Břeclav

Hřib dubový — Boletus reticulatus J. Schaeffer. Nalezen dne 15. 6. 1972 v Orlických horách u obce Hlinné. Foto archiv. Soutěžní snímek.

Přátelé hub shromáždění v Liberci na soutěži: „Nejchutnější houby v octě“ dne 26. 3. 1994. Najdete tam sebe a mnohé známé!

d) HOUBY ŠKODLIVÉ

Otrava hřibem satanem v Nymburce v r. 1946

Postiženým pacientem byla pí. Anna Š. z Nymburka (stáří 47 s.). V sobotu dne 31. 8. 1946, tedy v době, kdy se dosud neprováděly pravidelné kontroly hub na týdenních trzích, si koupila na nymburském trhu hromádku hřibů, v které byly hřiby obecné, hřib plstnatý, hřib písečný a dvě velké plodnice hřibu „se světlešedým kloboukem a červenou sítkou na třeni", který byl prodavačkou označen jako „modrák". Houby byly rozkrájeny a odpoledne nasoleny. Poněvadž se pacientce zdály podezřelé, chtěla je dříve ochutnat a snědla proto asi 8—10 plátků zmíněného „modráku" ve stavu syrovém. Houby prý byly velmi chutné a sladké, a tak prý jí nic nebránilo tomu, aby si z nich nepřipravila jídlo.

U pacientky, která byla jinak tělesně zdráva, se objevily první symptomy otravy až za 8 hodin po požití hub. Projevovaly se silným zvracením (asi 5×). Po vypití sklenky koňaku nastalo nové, nyní již obtížnější zvracení, spojené s odchodem žaludečních šťáv. Tyto počáteční příznaky otravy byly provázeny hučením v uších. Po druhém zvrácení obsahu žaludku vypila pacientka šálek silné černé kávy, požila projímadlo a sama provedla výplach konečníku. Poté se dostavila úleva, takže pacientka mohla lehce usnout a klidně spát.

Brzy ráno se však příznaky objevily znova, tentokrát však v míře mnohem větší. Vzápětí přivolaný lékař zjistil otravu houbami, kterou provázela toxická mydriasis a zachvácení nervového systému, které se projevovalo poruchou řeči (koktáním). Ordinoval kofeinovou injekci a doporučil hospitalizaci.

Po převozu do nemocnice v Nymburce byl pacientce proveden 3× výplach žaludku a sondou zavedeno do žaludku 0,5 l roztoku carbo animalis a 0,5 l roztoku karlovarské soli a znovu zavedena intramuskulárně kofeinová injekce. Před výplachem byl pozorován zvýšený srdeční impuls, který byl však pravděpodobně způsoben srdeční neurózou, jíž pacientka tehdy trpěla. Po výplachu se projevily příznaky porušení hybnosti, které se projevovaly škubavými pohyby svalstva. Trvaly asi 10 minut. Ještě dva dny po uzdravení a propuštění z nemocnice pociťovala pacientka sníženou schopnost slyšení.

Podle podrobného popisu houby a zjištěním totožnosti přinesených exemplářů, které byly pacientce ukázány, s těmi, které před otravou požila, jednalo se zcela určitě o hřib satan (Boletus satanas Lenz). Z případu otravy, který jsem vyšetřoval 4. 9. 1946, plyne poučení, jak ošidné bylo tehdy konzumovat houby, zakoupené na nekontrolovaných trzích a jak nebezpečné bylo podlehnout lidové pověře ochutnávat syrové houby, podle níž „to, co nepálí nebo není hořké, je jedlé".

Svatopluk Šebek

KLÍŠTĚ [obecné — (Ixodes ricinus)]

Jediné slov a kolik vyvolá nepříjemných pocitů a může z toho naskočit „husí kůže" i bez toho, že by k té kuži měl přisátého tohoto členovce. Tato averze je pochopitelná. Vždyť již dávno se do lidského podvědomí zapsalo, že každý styk s tímto roztočem může u člověka vyvolat řadu onemocnění. Za prvé, klíšťový zánět mozku, za druhé klíšťová návratná horečka. U nás spíše známá jako borrelióza. Ovšem klíště může být též zdrojem (obdobně jako komár) dalších arbovirů a tak způsobit člověku mnohá onemoc-

nění nejasného původu. Nejméně známé však je, že když klíště vytáčíme, bereme ho pinzetou, či dnes díky televizi módnímu „krokodýlku z receptáře", způsobíme tím jeho doslovné vyždímání. Pak jeho tělní tekutiny a po případě již nasátá krev, může u člověka vyvolat prostou alergicko imunitní reakci, projevující se klinickými příznaky normálního infekčního onemocnění. Také při cestách v zahraničí je nutné si uvědomit, že i tam jsou klíšťata, která mohou být infekční. Zde je nutné navíc varovat před početnou skupinou rickettsióz, které způsobují člověku onemocnění značně shodných klinických příznaků, ale s různými místními názvy. Jak vidíme, klíště jako celek je velice nebezpečný tvoreček. Přece se jen však zdá, že u klíštěte největší zdroj možných infekcí je Hallerův orgán. To je soustava tzv. koxálních žláz s vývody mezi prvním a druhým párem kyčlí noh. Tyto žlázy při sání krve postupně vylučují bezbarvou tekutinu. Proto za normálních okolností většinou nastává přesnos infekce až po dlouhodobém přisátí (24 hod. i déle). Vše se však změní při násilném odstraňování (kroucení, stiskem pinzety či krokodýlkem z receptáře). Toto čistě mechanické odstraňování vyprovokuje žlázy Hallerova orgánu ke spontálnímu vylučování velkého množství sekretu a možnost přenosu je okamžitá. Ostatně tento poznatek není novodobý. Již antičtí autoři se velice rozsáhle rozepisují o klíšťatech, správněji o ricinech (jak se tehdá všem těm mnoha druhům jednotně říkalo). Přitom nabádají k šetrnému odstraňování (Columella r. 60 před Kr. a další), aby nevznikaly onemocnění a vředy. Pravda je, že totehdá bylo hlavně míněno ve vztahu k hospodářským zvířatům, ovšem v plné míře to dodnes platí i k člověku. Jen by se však chtělo zdát, že údaj o vředech je přehnaný, ale není. Při pouhém odtržení, ukroucení, zůstávají části klíštěte v těle hostitele a ty způsobují dlouhodobé zánětlivé procesy. Proto je nutné, aby se klíště samo pustilo. Z těchto důvodů je nesprávné používat prostředky, které rychle usmrcují (petrolej atd.). No dobře, jak tedy mám to klíště vyndat? Těsně po přisátí je možné nasucho bříškem prstu jej a jeho okolí lehce třít. Mírně zvýšená teplota často donutí, že klíště si jde vyhledat „klidnější místo". Nebo použít způsobu primitivních národů a klíště potírat vlastní močí. Třetím pomocným způsobem je mentol. Přitom je jedno, obsahuje-li ho nějaký masážní krém či Francovka. Ostatně kdysi velice dávno jsem maceráty některých bylin ve Francovce používal jako „zázračnou vodičku". Ovšem nestálá kvalita Francovky, nemožnost dodržení stále stejného receptu způsobovalo že mnohé z nich byly méně účinné. Jenže já pro lidi při společných houbařských vycházkách a pro práci v dětských kolektivech potřeboval něco spolehlivého. Proto zkoušel jsem všelicos a již po mnohá léta s velkým úspěchem používám mast Rheumozin. Tato mast na revma má lehce desinfekční účinky, hluboko a rychle proniká do pokožky (tedy do míst, kde právě klíště saje). Navíc ji klíšťata naprosto nesnášejí. Vlastní použití je velice jednoduché, nepatrné množství Rheumozinu bříškem prstu šetrně vtíráme v místě přisátí. Doba samovolného odpadnutí klíštěte je různá, od několika vteřin až po řadu minut. Nejhůře se odstraňuje dlouhodobě přisátá samička, která má již celý štít zapuštěný a kouká z ní jen napitá, vakovitá břišní část. Zde jakýkoliv mechanický zákrok je pro člověka zvláště nebezpečný. V tomto případě je nutné velice trpělivě a někdy i jednu hodinu vtírat Rheumozin; při tom s klíštětem jen lehce kývat. Nakonec po uvolnění klíštěte vždy celé místo důkladně desifikujeme, například Septonexem. Po každém přisátí klíštěte se na tom místě objeví červená skvrnka a i tu je nutné dlouhodobě pozorovat. V případě, že zhruba do 10 dnů neustupuje, ale naopak se zvětšuje, je nutné vyhledat lékařskou pomoc.

L. Havelík

e) RŮZNÉ

František Kotlaba

Zemřela paní Mila Herrmannová (1905—1993)

Mnoha našim mykologům a houbařům dobře známá paní Mila Herrmannová z bývalé NDR, čestná členka Čs. mykologické společnosti v Praze, zemřela 8. 9. 1993 v Halle (Saale) v požehnaném věku 88 let.

Narodila se ještě za Rakouska-Uherska 17. 5. 1905 jako Mila Wolfová v tehdejším Zuckmantlu (dnes Pozorka) u Teplic v severních Čechách. Po třech letech se rodina odstěhovala do Kladna, kde Mila vychodila obecnou a měšťanskou školu, v Praze pak Bergmannovu obchodní školu (1919 až 1920). V letech 1920—36 pracovala jako technická síla a úřednice v že-

Obr. 21. Paní Míla Herrmannová (vpravo) na mykologickém symposiu v Estonsku v r. 1989.

lezárnách v Kladně, r. 1936 se provdala za chemika dr. Waltera Herrmanna. Manželé se odstěhovali do Brna, kde bydleli až do konce války. Potom byli vystěhováni do Německa a od r. 1947 žili v Halle (Saale). Tam začala paní Míla pracovat v mykologii, zejména houbařské osvětě, stala se krajskou znalkyní hub (Bezirkspilzsachverständige), školitelkou tržních kontrolorů hub a v r. 1957 založila tehdy první mykologický časopis v bývalé NDR „Mykologisches Mitteilungsblatt", který redigovala plných 33 let (do r. 1990, kdy se jeho vedení vzdala). V tomto časopise vyšlo mnoho jejích článků i prací některých našich mykologů.

U nás publikovala M. Herrmannová pouze tři krátké články: Boletus variegatus f. monticola v Tatrách? (Mykol. Listy no. 10: 27, 1983), Houbařská osvěta a poradenství v NDR (Mykol. Listy no. 11: 17—19, 1983) a Československá mykologická společnost — Praha (Mykol. Sborn. 63: 122, 1986).

Paní Míla Herrmannová byla v písemném i osobním styku s mnoha našimi houbaři a mykology, překládala jim jejich práce do němčiny nebo jim je jazykově korigovala, živě se zajímala o práci našich mykologických společností a propagovala výsledky naší mykologie v bývalé NDR. Za své zásluhy o mykologii a zejména houbařství získala v tehdejší NDR řadu vyznamenání a u nás byla r. 1985 zvolena čestnou členkou Čs. mykologické společnosti v Praze s právem nosit odznak „Zlatý Cantharellus" (viz Mykol. Sborn. 62: 156, 1985); dne 14. října 1985 se zúčastnila semináře a večer přednášky Čs. mykologické společnosti v Praze, kde diplom Společnosti a odznak osobně převzala.

Do vysokého věku se paní Míla zúčastňovala národních a mezinárodních mykologických akcí; naposledy byla na X. kongresu evropských mykologů v srpnu r. 1989 v Tallinnu v Estonsku a o rok později na přelomu srpna a září na 4. mezinárodním mykologickém kongresu v Řezně (Regensburg, SRN) — a to jí už bylo 84 a 85 let!

Pro svou živou a přátelskou povahu byla paní Míla Herrmannová mezi lidmi neobyčejně oblíbená, a proto její památka zůstane dlouho v naší paměti.

Summary: Mrs. Mila Herrmann (born on May 5, 1905 in Zuckmantl = Pozorka near Teplice, N Bohemia, now Czech Republic), died on September 8, 1993 in Halle (Saale), E Germany.

Úlovek z Chocně

Dne 20. 11. 1993 jsem se vydal k vodě za úlovkem, smočil jsem žížaly a čekal. Asi po třech hodinách rybolovu jsem to vzdal. Cestou domů kaštanovou alejí vidím fialovou barvu třeňů (nohy), popošel jsem kousek dál. Mezi listím sekrčily plodnice hub. Klekl jsem si a začal hledat v postranní kapse svůj Atlas hub. Bezpečně jsem určil, že jde o čirůvky fialové. Vzpomněl jsem si na svého dobrého přítele Tondu Hemerku, také člena ČMS, který tyto houby úspěšně udil. Podél cesty jsem již další houby nenašel. Až u nádražního domku, kde na stráni roste řada dubů, jsem opět začal hledat.A hle — jedna čirůvka vedle druhé! Neměl jsem zrovna tašku a tak došlo na podběrák. Rozložil jsem ho a plnil. Majitel nádražního domku nechtěl věřit svým očím, ne snad nad tím úlovkem, ale když viděl postavu, co tam běhá s podběrákem na louce. Vše jsem mu vysvětlil. Podběrák jsem hodil přes rameno a spěchal domů. Houby jsem doma očistil, nasolil a dal do udírny. To byla ale pochoutka — co Vám budu vyprávět!

Pavel Javůrek, Újezd u Chocně

Z Nového města pod Smrkem

Z hlediska růstu lze loňský rok (1993) ve sledované oblasti považovat za nadprůměrný. Ve velkém množství rostl hřib smrkový, hřib kovář a především hřib hnědý, dále kozák březový, oba druhy křemenáčů (březový i osikový), klouzek sličný, muchomůrka růžovka, holubinka namodralá, holubinka mandlová, opěnka měnlivá.

Já sám osobně si nejvíce cením opakovaných nálezů plodnic hřibu žlutého, kozáka topolového a z nejedlých druhů pak nálezů hřibu kříště a také dichotomie u hadovky smrduté. K zajímavým nálezům patřil i nález 2 plodnic hřibů dubových pod lípou na náměstí v Novém Městě pod Smrkem ve dnech 6. 6. a 8. 6. 1993.

Josef Hackl

RUBRIKA ZAJÍMAVOSTÍ

Český Krumlov (6. 12. 1993). Dnes jsem našel penízovku sametonohou, a to na pařezech a stromech jilmu. Viděl jsem ji na tomto stromě až ve výšce 5 m!

Bohuslav Strnad

Praha (3. 1. 1994). Milan Pechač nalezl 1. 1. v Malešicích plžatku pomrazku a zmrzlou čirůvku dvoubarvou. V Braníku nalezl přítel A. Oguněv, člen Divadla za branou: pařezník pozdní, penízovku sametonohou a plžatku modřínovou.

Ladislav Havelík

Trutnov (10. 1. 1994). Přítel Strick přinesl na schůzi kroužku 15 druhů hub, které určili přátelé Kovač a Křížek, a to: dřevnatku kyjovitou, choroš zimní, penízovku kuželovitou, čirůvku zemní, březovník obecný, dřevomor červený, lžičkovec šiškový, dřevnatku parohatou, hlívu ústřičnou, troudnatec pásovaný, outkovku pestrou, čišenku hrnečkovou, penízovku sametonohou, pevník chlupatý, kornatku masovou.

Ing. St. Jansová

Praha (15. 1. 1994). Obětavý člen výboru Č. mykologické společnosti, náš „Vašek", známý hudební skladatel Václav Hálek, našel postupně od 1. ledna t. r. 48 druhů hub, z toho většinu čerstvě vyrostlých. Nejznámější to byly: čirůvka dvoubarvá, fialová, zemní, stříbrošedá, pýchavka stlačená, hlíva ústřičná, kržatka zimní, destice chřapáčová. Dále drobné druhy strmělek, helmovek, penízovek a lysohlávek. Některé velmi vzácné! Nové nálezy zhudebnil!

Uherský Ostroh (15. .1 1994). V našem městě se letos vyskytuje v hojnějším množství penízovka sametonohá — největší průměr klobouku bývá 6 cm. Dne 13. 1. jsem však v lokalitě „vrbiny u Moravy" našel exemplář o průměru klobuku **17 cm** (!).

Ing. Julius Kodrík

Praha (26. 1. 1994). Dr. Patera našel v Šárce: dřevnatku kyjovitou, penízovku sametonohou, penízovku kuželonohou a strmělku přehrnutou. Ing. J. Jiskra

Blovice (27. 1. 1994). Na schůzku MK byla donesena přítelem Špilerem penízovka sametonohá.

Václav Červený

Lysá n/L. (28. 1. 1994). V loňském srpnu až říjnu jsme si zahoubařili v milovických lesích. Nikdy jsem nešel z lesa s méně jak deseti druhy. Václav Herman

Trutnov (31. 1. 1994). Schůze byla zahájena ochutnávkou pro soutěž v Liberci. Hodnotilo 11 členů. V I. kategorii zvítězila př. Pospíšilová s hřibem hnědým (41,5 bodu), v II. kategorii opět tatáž přítelkyně s líhou klubčitou (27 bodů). Př. Jakoubková byla s opěnkou měnlivou třetí (24 body). Přítel Strick přinesl penízovku sametonohou, dřevnatku kyjovitou a třepenitku cihlovou.

Ing. St. Jansová

Český Krumlov (17. 3. 1994). Rád bych opravil údaj v posledním sešitě Mykol. sborníku 1993. Správně tam mělo být: v zámecké zahradě roste klouzek sibiřský; květnatec archerův roste za osadou Hejdov. Křemenáč hnědý jsem našel za obcí u Červeného Dvora. V zámecké zahradě roste hadovka smrdutá. V Kleti jsem nalezl hadovku, která byla celá bílá.

Bohuslav Strnad

Hořovice (30. 3. 1994). Dnes jsem nalezl poblíž Hořovic asi 40—50 exemplářů kačenky české — Verpa bohemica(Krobhl.) Schroet. Překvapil mě vzrůst některých plodnic. Největší měly průměr klobouku až 4 cm a výšku až 7 cm. Třeň u země měl průměr 3 cm a celková délka plodnice 15 cm (!). Rostly pod jívou a jeřábem obecným, na kyselejší půdě. Kačenky nesbíráme, ale chráníme. Václav Zítek

Trávníky (13. 4. 1994). Musím se s Vámi podělit s radostí o nálezu 7 kusů čirůvky májovky. Rostly u chodníku v trávě blízko třešně a jabloně. Vždy zde rostou koncem dubna. Letos překvapily!

Miroslav Kovář

RNDr. Marta Semerdžieva, CSc. již není mezi námi

Když jsme vzpomínali koncem roku 1993 65. narozeniny této čestné členky naší společnosti, ženy plné elánu a tvůrčí činnosti, nikdo netušil, že zlý osud ukončí její dobrovolnou a pro houby a mykologii zapálenou práci. Přicházela do ústředí naší společnosti, slíbila přednášet o mykofilatelii v Trojanově ul. Její přednáška byla určena na 11. 4. 1994. Té se již nedožila. Rozloučili jsme se s ní 8. 4. 1994. V březnu nám přinesla poslední zprávu pro časopis, kterou dále uvádíme. K její práci se vrátí ing. A. Švecová.

Za redakci ing. M. Smotlacha

Některé ohlasy ze zahraničí k brožurce „Mycophilately in Czechoslovakia" z r. 1993

Prof. Kreisel Hans, mykolog na univerzitě Greifswald, Německo: „Můj kompliment k tomuto pěknému katalogu, který současně ilustruje kus historie československé mykologie".

Paul Bisteur, redaktor časopisu Champignons et Philatélie, Saulx, Francie: „Blahopřeji Vám za jasnost, prezentaci a bohatství dokumenů tohoto díla".

Ing. Babej Milan, mykofilatelista, Prešov, Slovensko: „Katalóg sa mi veľmi páči a bude mojím sprievodcom pri kompletování Čs. hubového filatelistického materiálu v mojej zbierke".

Errata.

Tiskařský šotek způsobil v mé brožuře několik chyb oproti rukopisu, za které se dodatečně omlouvám. Jde o tyto nedostatky:

str. 31 dole, u č. 58 ČSMS (místo ČSVSM)
str. 33 dole, u č. 62 ČSMS (místo ČSVSM)
str. 35 dole i uprostřed, u č. 65 a 66 ČSMS (místo ČSVSM)
str. 35 dole u č. 66 24th..14th Meeting 9. I. 1988 (místo 25th..15th, 7.—8. I. 1989, což je uvedeno u č. 65 správně)
str. 39 u č. 72 a 73 došlo k záměně textů k oběma sešitkům, popis uprostřed patří k dolnímu, popis dole k hornímu sešitku
str. 4 na 14. řádku úvodního textu corrected (místo correted)
str. 56 u č. 109 FUNGI, Cooperative (místo Coopertive)
str. 22 u č. 42 doplnit (jako na str. 29 pro č. 52, 53 a 54)
Edited by ČSVSM, Slovak branch, 1983
str. 23 pro č. 43 a 44 doplnit (jako na str. 32 pro č. 59 a 60)
Edited by ČSVSM, Slovak branch, 1986

V Praze dne 17. ledna 1994.

Marta Semerdžieva

Poznámka:

V administraci (ústředí ČMS) je několik brožur „Mycophilately in Czechoslovakia" k dostání. Napište si o ni! (50 Kč)

Připomínáme též korespondenční lístky pro mykofilatelisty vydané naší společností. Některé jsou ještě na skladě. Poslední je ke 110. výročí narození Dr. F. Smotlachy.

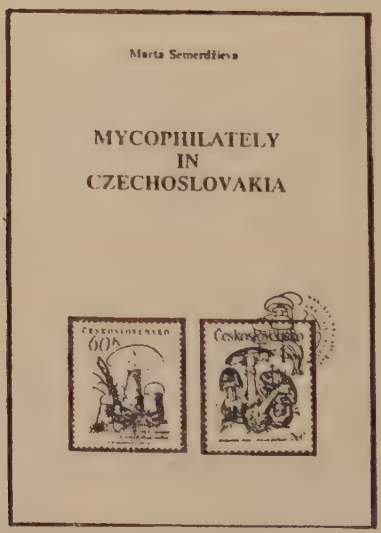

Obr. 22. Obálka velmi zajímavé brožury, poslední práce paní RNDr. Marty Semerdžievny, CSc.

Oldřich Jindřich

Seznam známek s houbami, vyšlých v r. 1992

1. 15. 1 92 British Virgin Islands (4-A)
2. 23. 3. 92 COMORES II (3-blok-3 luxusní bloky)
3. 4. 4. 92 ARGENTINA, 1. část (1), 1. 8. 92 ARGENTINA, 2. část (3), 10. 10. 92 ARGENTINA, 3. část (2), 7. 11. 92 ARGENTINA, 4. část (1)
4. 8. 4. 92 ZIMBABWE (6)
5. 14. 5. 92 MALDIVES II (8 - 2A)
6. 18. 5. 92 ANTIQUA-BARBUDA III (8 - 2A)
7. 2. 7. 92 ST. VINCENT (12 - 3A)
8. 18. 9. 92 SAN MARIONII (4) — SAN MARINO II
9. 25. 9. 92 CAMBODGE (5)
10. BURUNDI (10)
11. MALI (2) přetisk z roku 1985
12. GRENADINES OF ST. VINCENT (12 - 2A)
13. ST. TOMÉ E PRINCIPE VII (5 - 2A)
14. ZAMBIE (1) přetisk z r. 1983
15. GUINEA ECUATORIAL (3)

Poznámka: Seznam vyšlých známek s houbami v r. 1993 není ještě kompletní

Rudolf Princ

Vzpomínáme na rok 1993

(pokračování)

Květen: V ČR a SR byl květen teplotně nadnormální na většině území o 2 až 3 °C, v severovýchodních Čechách a na jihu Východoslovenské nížiny o více než 4 °C. Průměrná teplota dosáhla zde 17 °C. Nejvyšší maximální denní teplota byla naměřena 20. 5. v Hradci Králové 31,2 °C, a v Olomouci 30,5 °C. Nejnižší noční teploty byly zaznamenány dne 17. 5. ve Vatíně (1,5 °C) a ve Vyšším Brodu (1,6 °C). Srážkově byl květen díky poslední pentádě nadnormální v Polabí, kde spadlo až 150 %. Podnormální množství srážek (50 %) spadlo v západních Čechách, na severní Moravě, ve Slezsku a na středním a západním Slovensku. Nejvyšší úhrn srážek měla Čáslav 124 mm, tj. 188 % měsíčního normálu, na Slovensku Plaveč 115 mm, tj. 187 % normálu. Nejméně srážek spadlo v Konstantinových Láznich 14 mm, tj. 25 % normálu. Na Slovensku pak to byly Dolné Plachtince 9 mm, tj. 13 % normálu. Sluneční svit byl téměř na celém území obou republik nadnormální. Pouze v Krušných horách, na Šumavě, v horním Polabí, na Javornicku a ve Slezsku byl slabě podnormální (kolem 90 %). Na Českomoravské vrchovině, na středním a na západním Slovensku dosáhl sluneční svit více než 125 % dlouhodobého měsíčního normálu. Nejvyšší sumu slunečního svitu měly Dukovany 228 hodin, tj. 130 % normálu, na Slovensku Bratislava-Koliba 310 hodin, tj. 127 % normálu. Nejméně svítilo slunce v Albrechticích-Žárech 191 hodin, tj. 90 % normálu. Na většině území se vyskytly bouřky již od začátku měsíce až do konce měsíce. Dne 15. 5. na stanici Svratouch zaznamenali bouřku s kroupami.

Pomalu ale jistě se začíná probouzet zájem lidu nejen houbařského o jarní přírodu a co v ní roste. Čím dále tím více platí nejen to tradiční „co Čech, to muzikant", ale to stále novější „co Čech, to houbař". Televize, rozhlas, tisk, vše se už pomalu zabývá houbami. Je to vděčné téma pro redaktory, jsou to hezké řádky pro ty, kteří mají přírodu a houbaření zvlášť v oblibě. Večerník-Praha (dále VP) už začátkem května upozorňuje na přednášky naší společnosti. Televize v jednom z pořadů (OK 3) se zabývá otázkou lásky k houbám. Houby vystupují i v dětských seriálech a pohádkách. K manželčině i mé radosti objevila na našem březovém pařízku těsně u vchodu do verandy na chatě v Kařízku — přesně spočítáno — 60 plodnic opeňky měnlivé, mladé, svěží. Švagr, takto

velký mykofág (ale houby hledat neumí) si pochutnal na první houbové smaženici. Část mně přivezli jako pozdrav domů. Pomalu ožívala i pražská poradna. V první dekádě došlo za př. Havelíkem s houbami 15 lidí. První májovky tradičně sbíraly Thomayerově nemocnici v Krči př. Eckert již dne 4. května. Další již mnohočetné nálezy byly ohlášeny z vícero míst. Př. Eckert např. 7. 5. 81 kusů, 8. 5. 54 kusů, 9. 5. 10 kusů.

První smrž zahradní našla ing. Lukešová v Hradci Králové, první opeňky měnlivé přinesla paní Kadlecová, neudala však lokalitu ani bydliště. Naši příbuzní, ing. Šidák s rodinou, ohlásili také první nálezy openěk při výletu za Varšavu. Jinak podle záznamů poradny nerostlo nic mimořádného a vcelku byl růst běžných druhů poměrně slabý. Kromě májovek rostly podtrnky (přítel Lukeš je sbíral u Kařízku) a také častější byl choroš šupinatý. Z běžného rámce vybočil nález kukmáku okázalého (17. 5. ing. Švecová) a houževnatce pohárového nalezeného ve stejném dni u Břeclavi. Prvními hřibovitými houbami se pochlubil dne 18. 5. př. Zukal — byl to hřib kovář a 28. 5. tři křemenáče. VP přinesla 24. 5. obrázek jedenáctiletého Jakuba Vágnera, držícího v ruce hřib o průměru klobouku 25 cm. Prozradil jen to, že ho nalezl v Průhonicích. Zajímavé bylo, že se vyskytlo více podzimních hub, hlívy ústřičné a čirůvek zemních. Ty mne přivítaly i na mé parcele v Kařízku, když mne přivezli v posledním dni měsíce. Manželka našla ještě navíc penízovky žlutolupenné a ještě jsem pořádně nevyrovnal ztuhlé nohy a už jsem měl ve své miniporadně prvního „zákazníka", př. Milan Lukeš přinesl k určení polničku ranou.

Červen: Na území ČR a SR byl červen jako celek teplotně normální. Největší kladnou odchylku mělo Deštné (plus 1,5 °C,) největší zápornou odchylku měl Lomnický štít (—1,7 °C). Srážek v měsíci červnu od západu směrem na východ ubývalo. V Čechách spadlo v průměru 94 mm srážek, tj. 121 % normálu, na Moravě a ve Slezsku 81 mm, tj. 90 % normálu a na Slovensku 70 mm, tj. 82 % normálu. Nejvíce srážek namě řili v Mariánských Láznich 172 mm, tj. 230 % normálu, nejméně v Trebišově 36 mm, tj. 46 % normálu. Délka slunečního svitu byla v ČR a na severozápadním Slovensku slabě podnormální, jinak na Slovensku většinou slabě nadnormální. Nejvíce svítilo slunce v Lučenci, 281 hodin, a pak v Dudincích, nejméně na Labské boudě, 135 hodin. Jednotlivé frontální systémy proudily převážně v oblasti severní Amerika-Atlantik-Evropa. V první dekádě proudil nad naše území teplý vzduch od jihozápadu a postupně od jihu. V druhé dekádě pronikl do střední Evropy chladnější vzduch od severozápadu, který později vystřídal vzduch teplejší. Ve třetí dekádě však proudil opět nad většinou evropského kontinentu studený vzduch od severozápadu. Jak se projevilo toto střídání teplot na růst hub můžeme posoudit z dalších částí těchto vzpomínek.

Pražská poradna konstatuje, že růst hub byl v prvních dvou dekádách měsíce celkově dosti slabý, druh nálezů připomínal vlastně nálezy květnové. Opět zejména májovky a podtrnky ještě stále rostoucí. Teprve po 21. 6. začaly růst houby tak jak mají v tomto měsíci růst, dokonce i běžný letní sortiment. Poradna byla přeplněna, v knize poradny je do 29. 6. přes 100 zápisů a do konce měsíce dalších skoro 200. V tomto měsíci byla také hlášena prvá drobná otrava po vláknici plstovité, p. Jindřich z Prahy 1 ji zaměnil za špičku. Jinak jako obvykle v přírodě řádila bedla zardělá a již v první dekádě se objevila i první hlíva plicní. Z těch zajímavějších: Pan Šafář ze Zbraslavi našel na Boubíně hřib žlutý (Boletus jungquielleus) už 1. června. Paní Filipovská donesla z Petřína 21. 6. hvězdovku vlasohlavou a téhož dne paní Doležalová z lokality Neveklov hřib královský. V posledním týdnu června přinesla paní Hanzlíková z lokality Měcholupy běločechratku podivnou (Leucopaxillus paradoxus). P. MUDr. F. Částek z Chocně našel hřib moravský (Xer. moravicus). A co mně nosili houbaři v Kařízku, nebo čím se pochlubili: Za červen navštívilo moji miniporadnu, jak tomu žertovně říkám, skoro 100 lidí, a to ještě nebyly prázdniny. Je samozřejmé, že většinou to byli zájemci mně již známí a také houby, které donášeli, se velmi často shodovaly s těmi, co donesli v minulých letech. I tak mne to však potěšilo, když jsem sám do lesa (na kraj lesa) došel se svými berlemi jen třikrát za celou dobu pobytu. Takto les chodil za mnou. Hned druhý den pobytu jsem se „rozběhl" na 200 m vzdálenou svoji lokalitu skrytou vedle cesty kopřivami a přinesl jsem 5 pečárek polních. Chodíval jsem pak na stejná místa v rámci ranní rozcvičky ztuhlých kloubů obden, případně i za několik dní — posledního června vykazovaly moje záznamy 129 pečárek. Za měsíc tedy slušná úroda. Nebyly to ale jediné houby z toho blízkého prostoru, poměrně dost jsem našel i penízovek dubových. Ty mně přineslo k určení více lidí. O mnoho méně rostlo pečárek zahradních, jak by mohly růst, když si móda vyholovat trávníky, nebo chcete-li anglických trávníků, vyžádala za oběť menší úrodu pečárek než jiné roky. Na stejných lokalitách jako v předcházejících letech rostly hřiby červené a na mnohých parcelách sbírali již od začátku měsíce kozáky březové a špičníky. Přítel Pokorný přinesl již 4. června krásné křemenáče a kupodivu i muchomůrky růžovky. Přítel Hamza jak mně bylo sděleno nosil křemenáče a také ještě májovky ve velkém. 6. 6. nad nově budovanou dálnicí nasbíral i vícero hřibů borových a osikářů. Od přítele Milana, který pracuje ve vojenských lesích, jsem dostal několik hřibů žlutomasých, sametářů, dva krásné hřiby smrkové a na ukázku jeden hřib kříšť. Ke konci měsíce mně přinesl přítel Lukeš ze svých lokalit 15 hřibů smrkových. Vícero lidí přinášelo další babky, sametářky a hřiby červené. Při krátké procházce na pečárkovou lokalitu jsem objevil ve vysoké trávě u plotu ukrytých 12 velkých hřibů červených, tráva jim poskytla ochranu, kterou jinak nálezcům marně doporučuji. Několik houbařů přineslo hřiby peprné. „Nevyhazujte hořčáky" — nabádal čtenáře ve Svobodném

slově dr. Fryč z Hořovic a nabídl recepty na jejich přípravu. Už je sice houbaři dobře znají, přesto jsem jich několik na svém stole měl. Bedly zardělé, jak konstatuje i př. Havelík v pražské poradně, byly na pořadu skoro každý týden. S babkami moc lidé spokojeni nebyli, hodně bylo měkkých a rozmáčených. Hodně rostlo špiček obecných, sbíral jsem je také, když jsem si musel vyšlápnout do osady pro důchod. Hojně rostly však i penízovky žlutolupenné, zatímco širokolupenných rostlo málo. Manželka přinesla ještě z okraje cesty zachovalé podtrnky. Na kompostu mně vyrostl hnojník obecný, u souseda rostl hnojník inkoustový a na pařízku jako konkurence openěk se uhnízdil hnojník třpytivý. Opeňky, má každoroční radost dva kroky od chaty na březovém pařízku, mne koncem měsíce znovu pozdravily. Během 10 dní ze špendlíkových hlaviček vyrostlo 151 krásných openěk s průměrem kloboučků 1—3 cm. Opeňky měnlivé přinesli i mnozí z houbařů z lesa, ale stále ještě přinášeli i třepenitky svazčité s nejistotou o co jde. Ze zajímavějších hub musím vzpomenout zvonovku jarní, strmělku voskovou, voskovku černající, trs čepičatky jehličnaté, a k nim účinkem patřící vláknice potměchuťové a plsťovité. Ty přinesl přítel Stejskal. Z pečárek musím ještě uvést pečárky lesní, červenající a obřízné. Dvojčata Koutných mne překvapila nálezem ucháčů čepcovitých, tři roztomilé sestřičky od sousedů hromadou polniček raných a v posledním dni měsíce hřibem kovářem. Samozřejmě nosili lidé i různé holubinky — smrduté, měnlivé, namodralé, trávozelené, podmračné, mandlové, nádherné, olivové a palčivé skvrnité. Hadovky smrduté nosily děti více pro zábavu a na pískovišti, kde jsem je zasadil, sledovaly jak se z vajíčka vyvine houba. Do pískoviště, děti je pojmenovali mykologická zahrádka, které už je hodně prorostlé trávou, nasadily děti už i první hřiby hnědé, hřiby plstnaté, muchomůrky červené, růžovky a šedivky. Kdosi přinesl i štítovku jelení, pošvatku plavou, plesňák zemní a některé pýchavky. Objevil se i první ryzec černohlávek a několik lakovek ametystových. Nadšení některých dětí je tak velké, že přinesly i hřibovité plodnice, které si vynutily ze sběru svého otce — hřib hnědý, plstnatý, klouzek modřínový, pýchavky a holubinky. Někteří pak chodili pravidelně zalévat. Jak vidíte i tak se dá v dětech vychovávat budoucí vášnivý houbař nebo dokonce mykolog.

Pokračování

České houby v přesmyčkách

Předkládám Vám, milí přátelé, dvanáct přesmyček k rozluštění. Náznaky jsou, jak už to u přesmyček většinou bývá, mnohdy směšné. Když si ale s písmenky pohrajete, vyloupne se Vám jádro v podobě dvou slov celého jména houby. Abych Vám trochu pomohl, vezměte si na pomoc před časem v našem časopise uveřejněný „Omezený seznam hub doporučených ke sběru v ČSSR" sestavený dr. Františkem Kotlabou a ing. Miroslavem Smotlachou. Nuže do toho:

K R Á V A Č E K Á V U H L Í
B L E Š K A L Í D A
S Ő L I S T A H R Á L
R U M N E Z A K V I Č Í
D O B Ř E L A D Ě N Á
S E N Č E K Á K A Č K A
O B I L K Y Z L É K U
B L Á T O O B C E Z V Í K O V A
M Í Z A V H L Í N Ě
H O N N A K L O U B A D M I R Á L A
V Ý R O B C E Z O R Y
K O S T N A T Á K A L V A

Kdo vyřeší více než polovinu přesmyček, napíše jména hub na pohlednici ze svého domova, chaty nebo místa dovolené a zašle ji do naší redakce na Karmelitskou 14, Praha 1 - Malá Strana PSČ 118 00, bude pojat do slosování. 5 vylosovaných luštitelů bude odměněno knihami. Řešení zasílejte nejpozději do 15. září 1994. Správné řešení a jména výherců budou uveřejněna v některém dalším čísle.

Rudolf Princ

ZPRÁVY ORGANIZAČNÍ

Přátelé z Trutnova

Jeden z nejlépe pracujících mykologických kroužků je v Trutnově. Proto rádi přinášíme zprávy o jeho činnosti i o jeho členech.

Dnes máme příležitost Vám ukázat svatební fotografii spokojeného páru přátel hub. Stanislav Křovina pracoval u fy. Techlen a byl jedním ze zakladatelů trutnovského kroužku, založeného v r. 1966. Vždy v kroužku aktivně pracoval, je „sloupem" všech akcí kroužku. Udržuje již dlouhá léta výstavní skříňku, kde obměňuje právě rostoucí houby. Za svoji práci si zasloužil odznak „stříbrného Cantharella" naší společnosti. O pilné jednatelce kroužku nemusíme mnoho říkat. Všichni víme, jak pro kroužek žije, jak pomáhá předsedovi. Pečlivě v Praze čteme její zápisy ze schůzí kroužku, z nichž vidíme jak si členové kroužku rozumějí, jak udržují přátelské styky. Vedle zájmu o houby, les a přírodu, dovedou i oslavit význačná jubilea svých členů.

Letos slaví každý z našeho páru kulaté narozeniny. Přejeme jim oběma hodně zdraví, zájmu o houby a kroužek, ale hlavně spokojenosti v dalším společném životě.

Za MK i ústředí ČMS

Václav Jakoubek Ing. Miroslav Smotlacha

Obr. 23. Manželé Křovinovi, opora Mykologického kroužku v Trutnově.

Vratislav Bícha

Poradenská činnost v roce 1993

Houbařská poradna v Č. Budějovicích je společnou akcí Jihočeského muzea a jeho mykologického klubu. Oficielně poskytovala své služby každé pracovní pondělí května až listopadu, poradu dostal ale i zájemce mimo tyto dny od mykologa muzea.

V důsledku nepříznè počasí, celodenní mrazy a sněžení, ustal růst hub již v polovině listopadu. Činnost poradny byla ukončena dříve a prakticky byla v provozu 28 týdnů. Za tu dobu ji vyhledalo 182 zájemců a bylo jim provedeno 631 určení donesených hub. Průměr na jeden poradní den byl 7 houbařů a pro ně 23 určení. Je to hodně, je to málo? Nám se to zdá velmi málo.

Záznamy o činnosti poradny máme od roku 1973, kdy byla přenesena do muzea. Při porovnání vychází, že počet návštěvníků v roce 1993 byl vůbec nejnižší za těch 21 roků a počet určení druhý nejnižší. Nejčastěji donesený rod holubinka byl zastoupen jen 28 druhy, nejčastěji donesený druh žampion ovčí jen 11×. I tato čísla jsou za uvedené období nejnižší. Kde jsou ty časy např. roku 1984, kdy poradnu navtšívilo 844 zájemců a bylo jim provedeno 2.176 určení. To představovalo při 25 poradních dnech průměr 34 zájemců a 87 určení pro jeden poradní den.

Výrazný pokles zájmu o poradnu jsme zaznamenali poprvé v roce 1991, a to na 190 houbařů a 574 určení. To byl ale rok, kdy pro značný srážkový deficit, vysoké teploty a suché větry bylo možné najít jen velmi málo hub. Na houby se ani moc nechodilo, nebylo vlastně na co jít. Nebyl tedy ani zájem o poradnu. Proč ale takový malý zájem v loňském roce, kdy, až na několik hluchých týdnů, k nám byla sezóna velmi štědrá?

Část výpadku vidíme jako důsledek dlouhodobé nemoci mykologa muzea od konce srpna. Mimo „úřední hodiny" poradny, kdy ji vedli členové klubu, nebyl v muzeu nikdo schopný se se záludnostmi donášených hub vypořádat. To ale nemůže úplně vysvětlit takový propad v tak úrodném roce. To ostatní je jen v oblasti dohadů.

Jsme přesvědčeni o tom, že všichni chataři či chalupáři i dojíždějící houbaři se museli ve svých rajonech setkat s druhy hub, které vyrostly právě jen loni. Jezdí se na chaty a chalupy méně často než dříve? Nebo není na poznávání nových druhů hub čas, když mnozí musí poznávat všechny možné záludnosti soukromého podnikání a na jiné zájmy či koníčky už čas nezbývá? Cestovní náklady se podstatně zvýšily, zbývají peníze na cestování za houbami?

Houby byly vždy pochutinou. Neupadly u mnohých v nemilost, když potravinářství nebo lahůdkářství nabízí vše, co jen hrdlo, byť by byl jazyk sebemlsnější, ráčí?

Netroufám si podezřívat naše houbaře z ekologického myšlení promítnutého do ochrany hub a tím jejich menšího sběru. Bylo by to sice krásné, ale ty plné košíky i přestárlých plodnic, hlavně „suchohřibů", o každé sobotě či neděli v hlavní sezóně, které z jihočeských lesů mizí třeba až do Prahy, ty rychle vyvedou z omylu.

Jako nejpravděpodobnější se zdá, že snížený zájem o poradnu zavinil poměrně značný růst kvalitních hřibovitých hub a ty stačily vášeň či zisk „masa chudých" v plné míře ukojit. Jiné houby, natož pak něco neznámého, nebylo nutné sbírat. Většina našich houbařů jsou stále „hříbkaři" a pro ty byl les štědrým.

Nejsme jistě jedinou poradnou, která sloužila i v prvním roce České republiky. Rádi bychom znali poznatky jiných a z nich pak vylučovací metodou dospěli k pravé příčině menšího zájmu o poradnu. Je-li to v nás samých, pak se musíme zlepšit.

I v těch malých číslech jsou ale úspěchy. Poprvé za celou dobu činnosti od roku 1967 se nám podařilo zachytit 16 druhů, které buď nerostly, byly přehlíženy, my jsme nebyli tam kde ony rostly, nebo jsme je neuměli určit. Z nich uvádím Clitocybe bresadolae Schulz. a Cl. candida Bres. — strmělka Bresadolova a bělostná, Cortinarius cephalixus (Secr.) Fr. a Cort. decipiens (Pers.) Fr. — pavučniec mokvavě slizký a zaniklý, Crinipellis stipitarius (Fr.) Pat. — špička drsná, Hygrocybe pseudoconica Lange — šťavnatka černající, Lepiota irrorata Quél. — bedla orosená, Mycena vitilis (Fr.) Quél. — helmovka nitonohá, Paxillus rubicundulus Orton — čechratka olšová, Pholiota jahnii Tjal. et Bas — šupinovka Jahnova, Russula adulterina Fr. — holubinka podvržená a Scleroderma lycoperdoides Schw. — pestřec pýchavkovitý.

Z hub donesených do poradny bylo 21 položek připraveno pro uložení do mykologického herbáře Jihočeského muzea.

Plán práce MK Blovice na rok 1994

1) Ve skříňce na náměstí chceme nadále informovat místní občany o růstu hub během roku, a především se zabývat houbami jedovatými.

2) Budeme se pravidelně jednou v měsíci scházet, a pokusíme se o získání nových členů i odběratelů Časopisu českých a slovenských houbařů.

3) Chceme uspořádat V. výstavu hub.

4) Uspořádáme II. závody ve sběru hub.
5) Budeme pokračovat v našem cyklu o houbách v Blovických novinách, a budeme též psát do Škodováka.
Doufáme, že naše plány jsou reálné a splnitelné.

V. Červený, J. Škola

IV. výstava hub v Blovicích

Ve dnech 11.—13. září 1993 jsme uspořádali již IV. výstavu hub. Vystaveno bylo přes 80 druhů hub. Hodně návštěvníků bylo z řad chatařů a chalupářů z Prahy, Plzně, ale i dalších míst. Návštěvnost ale mohla být lepší, alespoň našich blovických občanů... Mezi hosty byl i kanovník chrámu sv. Víta pan Kořínek. Výstavu shlédli žáci blovických škol, poprvé zde byli studenti blovického gymnázia. Při určování hub pomáhali vydatně přítel Míka z Plzně, a dík patří i všem obětavým členům mykol. kroužku, a také ředitelce Domu dětí a mládeže, kde se výstava tradičně konala. Výstava se vydařila a těšíme se na další v r. 1994.

V. Červený

1. závody ve sběru jedlých hub za jednu hodinu

Dne 2. října 1993 se tyto závody konaly v polesí Dubí v těsné blízkosti Blovic. Přes naše obavy, zda se nějací „závodníci" dostaví na blovické náměstí, kde byl sraz, se naše tváře v 8 hod. ráno rozjasnily: přišlo jich pět, vesměs dětí základní školy. Vítězi byli vlastně všichni, ale nejlepší byla přece jen Šárka Zdvořáčková, žákyně 5. C, která za hodinu dokázala nasbírat 1,4 kg hub (především václavky, bedly, hřib hnědý). Závod proběhl za přísných „ekologických opatření" — aby nedošlo k poškození lesa (mykoflóry). Dík patří pořadatelům — J. Školovi, P. Tomanovi, V. Špilerovi, V. Červenému, dále DM v Blovicích. Rádi bychom v těchto závodech pokračovali i příště.

V. Červený

Výsledky soutěže „Houby ve fotografii 1993"

Pro rok 1993 byl vypsán další ročník fotosoutěže České mykologické společnosti v oboru černobílé fotografie.

Do I. kategorie — „Houby v přirozeném prostředí" zaslalo 5 autorů celkem 17 soutěžních snímků, do II. kategorie — „Houby v interiérovém provedení a detail houby" došlo 5 snímků od jediného autora.

Vyhodnocení provedla dne 10. 3. 1994 v ústředí ČMS porota ve složení: Doc. Ing. Balatka, CSc., Ing. Smotlacha, RNDr. Krs, Ing. Kuželka, Ing. Hamerská, Dr Jaroš, J. Hanzlík, L. Havelík. Posuzování snímků proběhlo anonymně.

I. kategorie: „Houby v přirozeném prostředí"

1.	Ing. J. Blaer, Praha: Hlíva holubí	73 bodů
2.—3.	Ing. J. Baier, Praha: Hvězdovka dlouhokrká	72 bodů
2.—3.	J. Prouza, Hlinné: Hlíva ústřičná	72 bodů
4.	RNDr. J. Hlaváček, Praha: Penízovka dlouhonohá	69 bodů
5.—6.	Ing J. Baier, Praha: Korálovec bukový	67 bodů
5.—6.	RNDr. J. Hlaváček, Praha: Čirůvka filalová	67 bodů
7.—8.	Ing. J. Baier, Praha: Hřib smrkový	61 bodů
7.—8.	RNDr. J. Hlaváček, Praha: Hřib smrkový	61 bodů
9.	Ing. J. Baier, Praha: Hřib kovář	57 bodů

10.	RNDr. J. Hlaváček, Praha: Bedla bílá	47 bodů
11.	J. Houda, Ročov u Loun: Muchomůrka Vittadiniho	46 bodů
12.—13.	J. Prouza, Hlinné: Hřib smrkový	44 bodů
12.—13.	J. Prouza, Hlinné: Hnojník inkoustový	44 bodů
14.	J. Houda, Ročov u Loun: Muchomůrka Vittadiniho	43 bodů
15.	RNDr. J. Hlaváček, Praha: Hřib satan	36 bodů
16.	J. Houda, Ročov u Loun: Hadovka smrdutá	31 bodů
17.	P. Hlaváček, Louny: Síťovka dvojitá	22 bodů

Ve II. kategorii vzhledem k účasti jediného autora, který obeslal soutěž snímky různých formátů, neodpovídajících podmínkám soutěže, rozhodla porota udělit čestné uznání; snímky nebyly hodnoceny.

Kvalitu snímků měli možnost posoudit i účastníci soutěže o nejchutnější houby v kyselých nálevech, konané v Liberci.

Blahopřejeme autorům vítězných snímků, děkujeme všem účastníkům fotosoutěže a těšíme se na hodnotné zážitky při dalším ročníku 1994, který je vypsán v oboru barevné inverze.

Za ústředí České mykologické společnosti
Ing. Jiří Baier, Ing. Miroslav Smotlacha

Za sekretariát soutěže
Milan Pechač

Kompletní výsledky soutěže Houby v octě, 20. ročník, Liberec 26. 3. 1994

1. kategorie — 22 porotců. Sčít. Dr. J. Křížek a Ing. St. Křovinová.

1.	83	b. Oldřich Jindřich, Hořovice	Ryzec šeredný a čir. dvoubarvá
2.	80,5	b. Oldřich Jindřich, Hořovice	Poslední směs
3.	78,5	b. Jaroslav Burda, MK Liberec	Hřibovitá směs
4.	77,5	b. Marie Pospíšilová, Trutnov	Hřib hnědý
5.	75,5	b. Jiří Lapuník, Dobrovice	Ledecká směs
6.	71	b. Jaroslav Burda, MK Liberec	Hřibová směs
7.	65	b. Jaroslav Pačes, Žatec	Strm. mlženka a václavka obec.
8.	62,5	b. Karel Kopecký, Dobrovice	Martinovická směs
9.	58	b. Petr Žáček, Trutnov	Hřib hnědý
10.	58	b. Jiří Burian, MK Most	Hřib hnědý a strakoš
	58	b. Jiří Burian, MK Most	Hřib hnědý s celerem
12.	52,5	b. Ludmila Jakoubková, Holice	Špinovka zlatozávojná
13.	48	b. Antonín Strick, Náchod	Václavka obecná
14.	43,5	b. Antonín Strick, Náchod	Hliva ústřičná
	43,5	b. Jaroslav Pačes, Žatec	Hřib hnědý s cibulí
16.	41,5	b. Květa Žemličková, Holice	Hřibovitá směs
17.	28,5	b. Ing. Vlad Pravda, Sez. Ústí	Líha a stroček
18.	25	b. Dr. Václav Krs, Praha	Sázavská směs II
19.	24	b. Zdeněk Hájek, Plzeň	Plzeňská směs
20.	22,5	b. Vlad. Ebert, Sez. Ústí	Hřib smrkový
21.	22	b. Milan Pechač, Praha	Růžovka, sluka, hřibovité
22.	18	b. Míla Dobešová, Hradec Král.	Líha — směs
23.	11	b. Míla Dobešová, Hradec Král.	

2. kategorie — 24 porotců. Sčítali Eva Vrátná a Antonín Zemánek.

1.	87	b. Vladimír Barabáš, Dobrovice	Šťavnatka slonovinová
2.	84	b. Oldřich Jindřich, Hořovice	Čirůvka dvoubarvá
3.	81	b. Oldřich Jindřich, Hořovice	Čirůvka zelánka
4.	72,5	b. Josef Sedláček, Liberec	Korálovec bukový
5.	71,5	b. Oldřich Jindřich, Hořovice	Holubinka trávozelená
6.	69,5	b. Jiří Burian, MK Most	Kotrč kadeřavý
7.	66,5	b. Karel Kopecký, Dobrovice	Líha chrupavčitá
8.	66	b. Ing. Jiří Baier, Praha	Žampiónové řezy s cibulí
9.	65	b. Marie Pospíšilová, Trutnov	Líha klubčitá
10.	64	b. Ing. Pavel Dombaj, Žatec	Penízovka sametonohá
11.	60	b. Jaroslav Burda, MK Liberec	Čirůvka topolová

12.	59,5	b. Jiří Burian, MK Most	Třepenitka maková
13.	59	b. Jiří Burian, MK Most	Krásnoporka mlynářka
	59	b. Josef Sedláček, Liberec	Čirůvka žlutohnědá
15.	56,5	b. Ing. Jiří Baier, Praha	Strmělka přehrnutá
16.	53	b. Ing. Pavel Dombaj, Žatec	Pavučinec statný
	53	b. Vladimír Barabáš, Dobrovice	Šťavnatka olivově bílá
18.	51,5	b. Antonín Strick, Náchod	Sírovec žlutooranžový
19.	49,5	b. Míla Dobešová, Hradec Král.	Hlíva pozdní
20.	48	b. Marie Pospíšilová, Trutnov	Líha klubčitá
21.	47	b. Ing. Pavel Dombaj, Žatec	Pavučinec náramkovitý
22.	46	b. Ing. Mir. Smotlacha, Praha	Lošák zprohýbaný
24.	37,5	b. Antonín Strick, Náchod	Líha klubčitá
23.	41	b. Ing. Mich. Šatná, Sez. Ústí	Penízovka sametonohá
25.	37	b. Ing. S. Křovinová, Trutnov	Třepenitka maková
26.	25,5	b. Antonín Strick, Náchod	Ucho Jidášovo

Soutěž mistrů — 23 porotců, sčítací komise jako u 1. kategorie.

1. 162,5 b. Jaroslav Burda, MK Liberec
2. 151 b. Jiří Lapuník, Dobrovice
3. 140 b. Karel Kopecký, Dobrovice
4. 130 b. Marie Pospíšilová, Trutnov
5. 129,5 b. Josef Sedláček, Liberec
6. 120 b. Vilém Paulovič, Litvínov
7. 113,5 b. Zdeněk Pelda, Liberec
8. 105 b. Ing. Jiří Baier, Praha

Výsledky družstev na 20. ročníku soutěže „Houby v octě", Liberec 26. 3. 1994

Vzorky z 12 kroužků; uvádíme 6 prvních kroužků.

1. kategorie:

1. 163,5 b. Mykologický kroužek Hořovice
2. 149,5 b. Mykologický kroužek Liberec
3. 138 b. Mykologický kroužek Dobrovice
4. 135,5 b. Mykologický kroužek Trutnov
5. 112 b. Mykologický kroužek Most
6. 108,5 b. Mykologický kroužek Žatec

2. kategorie:

1. 236,5 b. Mykologický kroužek Hořovice
2. 206,5 b. Mykologický kroužek Dobrovice
3. 191,5 b. Mykologický kroužek Liberec
4. 188 b. Mykologický kroužek Most
5. 164 b. Mykologický kroužek Žatec
6. 150 b. Mykologický kroužek Trutnov

Vzorky z pražského kola příliš neuspěly. Nejlepší byly „žampiónové řezy s cibulí" ing. Baiera — 8. místo.

Josef Sedláček, Liberec

APLEKO spol. s r. o.
Na pískách 70, 160 00 Praha 6
tel.: 02/32 78 202, 02/25 66 44
fax: 02/31 14 707

DEZINFEKCE - DEZINSEKCE

TRVALÁ OCHRANA DŘEVA
A
DŘEVĚNÝCH KONSTRUKCÍ

P R O T I

- **DŘEVOKAZNÝM HOUBÁM**
- **DŘEVOKAZNÉMU HMYZU**
- **PLÍSNÍM**
- **OHNI**

VÝHODY OCHRANY

— **Prodloužená životnost dřeva 3 až 5krát**
— **Zdravotní nezávadnost**
— **Možnost aplikace i do zdiva**
— **Finanční úspora při rekonstrukcích**
— **Velice výhodná cena**
— **Záruka**

PRÁCE JSOU PROVÁDĚNY VE SPOLUPRÁCI
S VÝZKUMNÝM ÚSTAVEM DŘEVAŘSKÝM.

POSKYTNEME:

- ODBORNÝ POSUDEK SOUČASNÉHO STAVU KONSTRUKCE
- PŘEDÁVACÍ PROTOKOL (ATEST) PO SKONČENÍ PRACÍ

Těšíme se na spolupráci s Vámi,
bližší informace

DŘEVIKO sdružení
DREYEROVA 12/597, PRAHA 5 - HLUBOČEPY,
tel. 02 / 581 82 32

Konzea®, spol. s r.o.

člen Cechu biosanačních inženýrů "CBI"

Štítného 30/710, 130 00 Praha 3-Žižkov
Tel.: 02/263 92 06, 02/251 75 73 (záznam. zařízení nonstop)
Fax: 02/627 48 77

Specializované divize Vám nabízejí tyto služby:

DIVIZE 01

komplexní chemickou biosanaci dřevěných a zděných konstrukcí na objektech:

- **historických a památkově chráněných**
- **církevních a charitativních**
- **průmyslových a zemědělských**
- **bytového fondu a veřejných budov**

proti

- **biologické destrukci**

— **dřevokazným hmyzem** (červotoč, tesařík, hrbohlav, pilořitka, mravenci dřevokazi, termiti)
— **dřevokaznými houbami** (dřevomorka, koniofora, trámovka, outkovka, kornateč, čechratka, včetně modrání dřeva)
— **plísněmi** (rodu Trichoderma, Penicillium, Paecilomyces, Aspergillus niger a Aspergillus flavus)
— **včetně** řas, lišejníků, mechů, roztočů, virů, bakterií a dalších obtížných organismů

- **ohni**

proti vznícení a povrchovému šíření plamene (C1 - B)

- **chemické korozi**

způsobené negativním vlivem starých typů protipožárních nástřiků na dřevo ve formě rozvláknění povrchu, včetně výměny narušených dřevěných konstrukci za nové dřevěné prvky

DIVIZE 02

soudně znalecké mykologické průzkumy a stanoveni zdravotního stavu dřevěných a zděných konstrukci v objektech

DIVIZE 03

konzultační, poradenská a odborně technická činnost v oblasti dřevěných konstrukci, statické zhodnocení objektů, prodej chemických přípravků k likvidaci dřevokazného hmyzu, hub a plísní, včetně protipožárních hmot (od 3. čtvrtletí 1994)

Содержание выпуска 2/1994. а) **Вступительные и микологические статьи.** Стр. 49—65. И. Главачек: Обозрение об наших болетальных грибов — Boletales (25) — Boletus reticulatus J. Ch. Schaeffer, subsp.: reticulatus, separans, Caprinaceus. З. Клузак и М. Смотлаха: Оценка анкемы Гриб 1993 года — Разогространение свинного уха (Gomphus clavatus) в Ческой республике. З. Клузак и М. Смотлаха: Гриб 1994 года: Боробик королебский — Boletus regius Krombholz. И. Главачек: Редкий вид аскомицетов — Plectania melastoma (Sow.) Fuckel. Св. Шебек: Новая находка Clathrus archeri (Berk.) Dring. (syn. Anthurus archeri (Berk.) E. Fischer) (ред.) в северной Чехии. И. Гоуда: Отклик к заметкам об Phallus impudicus за рубежой.
б) **Практическая микология.** Стр. 64—74. Сушение грибов (А. Фунфалек). Отравление боровиком сатанинским в городе Нымбурк в 1946 году (Св. Шебек). Клещ — Ixodes ricinus (Л. Гавелик). Ф. Котлаба: Мила Германнова умрела (1905—1993). Занимательная рубрика. Стр. 68. Др. М. Семерджиева уже нет с нами (М. Смотлаха). Брожюра: „Mycophilately in Czechoslovakia" из 1993 года (М. Семерджиева).
г) Сообщения ЧСМО. Деятельность мик. кружков в 1993 году и планы работы в 1994 г. (Трутнов, Бловицы, Либерец и др.).

Smutné zprávy — Dne 8. 4. 1994 jsme se rozloučili s paní **RNDr. Martou Semerdžievou, CSc.**

Valná hromada České mykologické společnosti se konala dne 16. května 1994 ve velké posluchárně ČVUT v Praze 2, Trojanova ul. č. 13. Zvolila členy užšího a širšího výboru a revizní komise společnosti. Z usnesení valné hromady vyjímáme: Byla schválena zpráva jednatele, hospodáře a revizní komise za rok 1993; dále činnost předsednictva, poradeň a kanceláře společnosti za stejné období (až do této valné hromady). Odstupujícím výborům bylo uděleno absolutorium. Za čestného člena ČMS s právem nosit odznak „Zlatý Cantharellus" byli zvoleni: akademik Silvestr Prát, prof. Karlovy University a Dr. Václav Krs, člen užšího výboru ČMS. Čestné uznání s právem nosit odznak „Stříbrný Cantharellus" bylo uděleno: RNDr. Jaroslavu Kocmanovi z Havlíčkova Brodu, Zdeňku Hájkovi z Plzně a Dr. Ladislavu Hagarovi z Bratislavy. Předsednictvu a výborům byly uloženy úkoly v činnosti. Důraz se dává na ochranu hub a jejich životního prostředí.

Ústřední poradna ČMS v Karmelitské ul. č. 14 a laboratoř pracují bez přestávek.

Pravidelné přednášky v Trojanově ul. byly ukončeny přednáškou ing. J. Landy na téma „holubinky". Četní návštěvníci sledovali na přednáškách pozorně ukázky hub, právě rostoucích s výkladem, kterého se ujali pracovníci ústředí ČMS v čele s ing. J. Baierem. V demonstracích hub aktivně pomáhal Dr. Fr. Kotlaba.
V rámci **seminářů** ústředí ČMS oslavil své 55. narozeniny Dr. Václav Krs v kruhu přátel. Při této příležitosti mu byl Dr. J. Hlaváčkem předán odznak „Zlatý Clatharellus".

Setkání mykologů ve dnech 17.—20. 6. 1994 v Hořovicích a v Kútech na Slovensku se účastnili členové výborů ČMS.

Fotosoutěž — obor barevná inverze, a to ve třech kategoriích je vypsána pro rok 1994 — pokud nemáte propozice — napište si o ně do ústředí ČMS. Tam jsou k dostání také členské odznaky ČMS, sběratelské odznaky ČMS, starší ročníky Mykologického sborníku, korespondenční lístky pro mykofilatelisty.

Hospodář společnosti ing. Rudolf Kuželka děkuje všem, kteří přispívají na tiskový fond a těm, kteří řádně zaplatili členské příspěvky a předplatné časopisu.
Členové společnosti jsou ochránci přírody, lesa, hub i houbařů! Nosí do lesa legitimaci ČMS a odznak!

Přátelům na Slovensku! Finančné úhrady medzi Slovenskom a Českou republikou uskutočňuje Poštovná banka, která má úradovne v podstate na každej pošte na Slovensku. Může sa platiť na účet i priamo na adresu adresáta v slovenských korunách. Bližšie podrobnosti poskytnú v každej pobočke. **Príklad:**

Předplatné na rok je 50,— Kč, členský příspěvek 20,— Kč, 30,— Kč dar na tisk. fond (celkem 100,— Kč), tj. na účet: 150,— Sk, zasielanie na adresu: 201,— Ks, včetně poplatků Poště a Poštovej banke. Bez daru na tisk. fond to bude méně!

Nakladatel a vydavatel: Č. mykologická společnost v Praze 1, Karmelitská 14, telefon 53-26-93. Vedením redakce pověřen dr. J. Hlaváček, zástupce ing. M. Smotlacha. Redakce **a administrace tamže. Tiskne Tiskárna UNICON, s.r.o., Praha 1, Palackého 11. — Povoleno MIO 28 582/47/TO ze dne 30. září 1947. — Novinová sazba povolena 304-10-Hor/59. Dohlédací pošt. úřad: Praha 011. Rukopisy se nevracejí. Předplatné** 50,— Kč, do ciziny 140,— Kč, jednotlivé sešity 10,— Kč a větší 15,— Kč. Manipulační poplatek 5,— Kč. Odběr listu lze přerušit výpovědí do měsíce po vyjití předposledního **sešitu.**

Všechna autorská práva vyhrazena. Sešit 2 vyšel v červenci 1994.
Cena tohoto sešitu 10,— Kč

ISSN 0374-9436

PSČ redakce: 118 00 Praha 1, IČO 00460486

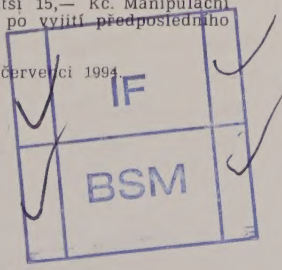

Česká mykologická společnost

telefon 53 26 93

Karmelitská 14 — 118 00 Praha 1,
Malá Strana

Laboratoř dřevokazných hub naší společnosti nabízí v rámci své poradenské činnosti služby (které již mnoho let úspěšně plní)

— státním, městským a obecním úřadům
— bytovým organizacím (bytovým podnikům, bytovým družstvům)
— projekčním a stavebním firmám
— útvarům ochrany památek
— soukromníkům, majitelům domů, chat a chalup

v oblasti **napadení dřevěných konstrukcí** (podlah, půdních a sklepních prostorů, kůlen a skladů, střešních konstrukcí atd.) **dřevokaznými houbami, plísněmi, bakteriemi, dřevokazným hmyzem apod.**

Poskytované služby mohou být komplexní nebo dílčí a to:

— prohlídka objektu z hlediska mykologického s odběrem vzorů
— komplexní průzkum konstrukcí, místní šetření, odebírání vzorků, laboratorní rozbory, vypracování posudku, včetně návrhu na sanační opatření
— rozbory zaslaných vzorků dřeva, plodnic hub, mycelia, sdělení výsledků s návrhem na sanaci
— doporučení odborných firem k realizaci sanačních prací
— kontrola po realizaci sanace, prevence a doporučení údržby
— poradenská služba, doporučování a ověřování nových fungicidních a protihmyzových prostředků

Objednávky k výše uvedeným službám prosíme písemně — osobní telefonické jednání předem vítáme.

Služby zajišťuje tým zkušených odborníků, včetně soudních znalců.